

Ársskýrsla 2002

Tímabilið 1. júlí 2001 til 30. júní 2002
Ársreikningur 2001

INNGANGUR	2
1. YFIRLIT YFIR STARFSEMINA 1. JÚLÍ 2001 TIL 30. JÚNÍ 2002	3
1.1 EFTIRLIT Á EINSTÖKUM SVIÐUM FJÁRMÁLAMARKAÐAR	3
1.1.1 Lánamarkaður	3
1.1.2 Verðbréfamarkaður	4
1.1.3 Lífeyrismarkaður	5
1.1.4 Vátryggingamarkaður	6
1.2 EFTIRLIT MEÐ VIRKUM EIGNARHLUTUM	7
1.3 FYRIRHUGAÐAR LAGABREYTINGAR Á FJÁRMÁLAMARKAÐI	7
1.4 ERLENT SAMSTARF	7
1.5 REKSTUR FJÁRMÁLAEFTIRLITSINS	8
2. FJÁRMÁLAMARKAÐURINN – ÞRÓUN OG HORFUR	10
2.1 LÁNAMARKAÐUR	10
2.2 VERÐBRÉFAMARKAÐUR	13
2.3 LÍFEYRISMARKAÐUR	15
2.4 VÁTRYGGINGAMARKAÐUR	17
3. ÁHERSLUR Í STARFI FJÁRMÁLAEFTIRLITSINS NÆSTU MISSERI	21
3.1 HLOTVERK STJÓRNA – ÁHÆTTUSTYRING OG INNRA EFTIRLIT	21
3.2 STARFSHÆTTIR Á FJÁRMÁLAMARKAÐI	21
3.3 MARKAÐSADHALD	22
3.4 SAMKEPPNISHÆFNI FJÁRMÁLAMARKAÐAR	22
4. EFTIRLITSSKYLDIR AÐILAR	23
4.1 FJÖLDI EFTIRLITSSKYLDRA AÐILA	23
4.2 BREYTINGAR Á STARFSLEYFUM, HEITUM OG FJÖLDA EFTIRLITSSKYLDRA AÐILA Á TÍMABILINU 1. JÚLÍ 2001 TIL 30. JÚNÍ 2002	23
4.3 LISTI YFIR EFTIRLITSSKYLDA AÐILA 30.06. 2002	25
4.4 VÁTRYGGINGAMIÐLARAR SEM FALLA UNDIR STARFSÁBYRGÐARTRYGGINGU VÁTRYGGINGAMIÐLANA	27
4.5 STARFSEMI ERLENDRA FJÁRMÁLAFYRIRTÆKJA Á ÍSLANDI	27
5. BREYTINGAR Á LÖGUM OG REGLUM	28
5.1 ALMENNT	28
5.2 LÁNAMARKAÐUR	28
5.3 VERÐBRÉFAMARKAÐUR	29
5.4 LÍFEYRISMARKAÐUR	29
5.5 VÁTRYGGINGAMARKAÐUR	30
5.6 LEIÐBEINANDI TILMÆLI FJÁRMÁLAEFTIRLITSINS	30
6. ÁRSREIKNINGUR FME 2001	33
STAÐFESTING ÁRSREIKNINGS	34
ÁRITUN ENDURSKOÐENDA	35
REKSTRARREIKNINGUR ÁRSINS 2001	36
EFNAHAGSREIKNINGUR 31. DESEMBER 2001	37
SJÓÐSTREYMI ÁRIÐ 2001	38
SKÝRINGAR MEÐ ÁRSREIKNINGI 2001	39

Fjármálaeftirlitið gefur nú út þriðju ársskýrslu sína. Í skýrslunni er gerð grein fyrir starfsemi stofnunarinnar frá 1. júlí 2001 til 30. júní 2002. Fjallað er um þróun og horfur á fjármálamarkaði, en Fjármálaeftirlitið gefur einnig út á heimasíðu sinni skýrslur sem unnar eru upp úr ársreikningum og öðrum upplýsingum um starfsemi fjármálafyrirtækja. Þá er greint frá áherslum í starfsemi Fjármálaeftirlitsins næstu misseri. Ársreikningur Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2001 er birtur í skýrslunni auk lista yfir eftirlitsskylda aðila miðað við 30. júní 2002. Fjármálaeftirlitið birtir einnig á heimasíðu sinni margvíslegt efni um eftirlitið og fjármálamarkaðinn. Heimasíða Fjármálaeftirlitsins er www.fme.is. Ársskýrslan er jafnframt gefin út á ensku.

Stjórn Fjármálaeftirlitsins:

Stefán Svavarsson, löggiltur endurskoðandi, lektor við Háskóla Íslands, formaður;
Lárus Finnbogason, löggiltur endurskoðandi, varaformaður;
Finnur Ingólfsson, bankastjóri Seðlabanka Íslands. *)

**) Ingimundur Friðriksson, bankastjóri Seðlabanka Íslands, skipaður í stjórn frá 25.10. 2002.*

Varamenn í stjórn:

Benedikt Árnason, skrifstofustjóri, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti;
Þuríður I. Jónsdóttir, héraðsdómslögmaður;
Ingimundur Friðriksson, aðstoðarbankastjóri Seðlabanka Íslands.

Forstjóri: Páll Gunnar Pálsson

Aðstoðarforstjóri: Ragnar Hafliðason

Fjármálaeftirlitið starfar samkvæmt lögum nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi. Fjármálaeftirlitið er ríkisstofnun sem lýtur sérstakri stjórn, en heyrir stjórnskipulega undir viðskiptaráðherra. Hann skipar stjórn til fjögurra ára í senn. Hlutverk stjórnar er að móta áherslur í starfi eftirlitsins og fylgjast með starfsemi þess og rekstri. Hún ræður forstjóra sem stjórnar daglegri starfsemi.

Fjármálaeftirlitið starfar samkvæmt staðfestri stefnumótun sem reglulega er löguð að breyttum aðstæðum. Hana er að finna á heimasíðu eftirlitsins. Þar er einnig að finna lýsingu á skipulagi Fjármálaeftirlitsins.

1. YFIRLIT YFIR STARFSEMINA 1. JÚLÍ 2001 TIL 30. JÚNÍ 2002

Fjármálaeftirlitið stundar margháttað eftirlit með fjármálafyrirtækjum og fjármálastarfsemi sem lög kveða á um að líti eftirliti. Eftirlitið fer fram með ýmiss konar sértækum athugunum, m.a. á starfsstöðvum fjármálafyrirtækja, og reglulegri upplýsingasöfnun um fjárhagsleg atriði. Einnig er úrvinnsla skriflegra fyrirspurna og erinda fjármálafyrirtækja og viðskiptamanna þeirra stór þáttur í starfsemi Fjármálaeftirlitsins. Fjármálaeftirlitið gefur út almenn leiðbeinandi tilmæli um starfsemi á fjármálamarkaði, stendur fyrir ýmiss konar kynningum og fundum með stjórnendum og starfsmönnum á fjármálamarkaði og leitast við að vekja umræðu um málefni er varða öryggi og samkeppnishæfni fjármálamarkaðar, t.d. með birtingu umræðuskjala á heimasíðu sinni.

Í þessum kafla er leitast við að gefa almennar upplýsingar um starfsemi Fjármálaeftirlitsins á tímabilinu, án þess að fjalla sérstaklega um einstök mál. Fjallað er um verkefni á einstökum sviðum fjármálamarkaðar, auk þess sem vikið er sérstaklega að eftirliti með virkum eignarhlutum, fyrirhuguðum lagabreytingum, erlendu samstarfi, rekstri Fjármálaeftirlitsins og fleiru.

1.1 Eftirlit á einstökum sviðum fjármálamarkaðar

1.1.1 Lánamarkaður

Áherslur á tímabilinu: Eftirlit með eiginfjárstöðu. Innra eftirlit og áhættustýring. Gegnsæi og markaðs- aðhald. Þróun áhættumatskerfis.

Sem fyrr hefur Fjármálaeftirlitið lagt áherslu á að fylgjast með þróun eiginfjárhlutfalla lánastofnana og kallað eftir skýrum markmiðum í rekstri þeirra um eiginfjárstöðu. Veruleg útlánaaukning síðustu ára gaf tilefni til að hafa sérstakar áhyggjur af eiginfjárstöðu lánastofnana, sem kynni í einstökum tilfellum að vera ófullnægjandi til að mæta óhjákvæmilegum áföllum í formi útlánatapa.

Verulega dró úr útlánaaukningunni á seinni hluta ársins 2001 og fyrri hluta ársins 2002 og hefur hún nú nánast stöðvast. Lánastofnunum hefur í heild tekist að mæta auknum útlánaafskriftum án verulegrar veikingar á eiginfjárstöðunni. Reikna má með frekari vexti í afskriftaframlögum vegna útlánatapa þar sem ekki hefur að fullu reynt á skil lánveitinga síðustu ára. Upplýsingar um þróun vanskila, sem Fjármálaeftirlitið safnar og birtir ársfjórðungslega á heimasíðu sinni, gefa vísbendingu um þetta. Af þessum ástæðum hefur Fjármálaeftirlitið lagt áherslu á að kanna útlánaframkvæmd hjá lánastofnunum, innra eftirlit með útlánunum, áhættustýringu og mat á afskriftaþörf vegna útlána.

Í ýmsum tilvikum hafa útlánaathuganir leitt til aukinna framlaga í afskriftareikning lánastofnana og hefur eiginfjárhlutfall reynst undir lögbundnum mörkum hjá nokkrum smærri lánastofnunum. Hefur þá verið gripið til aðgerða til að koma eiginfjárstöðunni að nýju í lögmætt horf.

Með útgáfu reglna og tilmæla hefur Fjármálaeftirlitið leitast við að styrkja þá umgjörð sem þarf að

vera utan um heilbrigðan rekstur fjármálafyrirtækja og stuðla að gegnsæi og markaðsaðhaldi. Í ársbyrjun 2002 gaf Fjármálaeftirlitið út breytingar á viðauka með reglum um gerð ársreiknings lánastofnana sem fjallar um mat á afskriftaþörf útlána. Með breytingunni eru ákvæði reglnanna hert frá því sem áður var. Frekari endurskoðun á reglum um mat á útlánunum er fyrirhuguð, með hliðsjón af breytingum á alþjóðlegum stöðlum og fyrirmyndum sem nú eru í undirbúningi. Fjármálaeftirlitið gaf einnig út leiðbeinandi tilmæli um innra eftirlit og áhættustýringu hjá fjármálafyrirtækjum en þar er sérstök áhersla lögð á ábyrgð og skyldur stjórnenda. Þá voru í ársbyrjun 2002 gefin út leiðbeinandi tilmæli um viðbótarupplýsingar varðandi fjármálaskjöl í ársreikningum lánastofnana.

Fjármálaeftirlitið hefur tekið þátt í víðtækri endurskoðun á alþjóðlegum eiginfjárreglum fyrir lánastofnanir (Basel II), en áætlanir nú gera ráð fyrir að þessar breytingar taki gildi í árslok 2006. Af því tilefni hefur Fjármálaeftirlitið unnið að því að styrkja upplýsingakerfi við mat á áhættum lánastofnana. Með þessum nýju eiginfjárreglum verður tekið mið af áhættum í rekstri lánastofnana við mat á fullnægjandi eiginfjárstöðu auk þess sem sérstök áhersla verður lögð á að lánastofnanirnar sjálfar leggi eigið mat á nauðsynlega eiginfjárstöðu með hliðsjón af áhættum í starfsemi. Reglurnar gera einnig ráð fyrir auknum heimildum eftirlitsstofnana til að ákvarða hærri eiginfjárhlutföll fyrir einstakar lánastofnanir.

Fjármálaeftirlitið hefur mótað fyrstu útgáfu af eigin áhættumatskerfi sem ætlað er að auðvelda mat á nauðsynlegri eiginfjárstöðu einstakra lánastofnana, út frá upplýsingum um eigið fé, gæði

Vaxandi útlánatöp.

Endurskoðun eiginfjárreglna.

eigna, arðsemi, lausfjárstöðu, næmni fyrir markaðsáættu og stjórnun. Áhættumatskerfið verður notað við forgangsstöðu í eftirliti með lánastofnunum frá og með næsta ári.

Fjármálaeftirlitið hóf á tímabilinu reglulega upplýsingasöfnun um fyrirgreiðslu til svokallaðra venslaðra aðila, þ.e. aðila sem hafa veruleg áhrif á ákvarðanatöku stjórnenda lánastofnana, vegna hættu á hagsmunaaðreksstrum. Þeir aðilar sem hér um ræðir eru t.a.m. bankaráðsmenn, stjórnendur, lykilstarfsmenn, stærstu hluthafar og fyrirtæki í eigna- eða stjórnunartengslum við lánastofnun.

1.1.2 Verðbréfamarkaður

Áherslur á tímabilinu: Markaðsvakt. Eftirlit með starfsháttum. Jafnræði fjárfesta. Aðgerðir vegna rekstrarerfiðleika.

Innherjamál og markaðsmisnotkun.

Breyttar aðstæður á verðbréfamarkaði á tímabilinu hafa komið fram með ýmsum hætti í starfsemi Fjármálaeftirlitsins. Eftir mikla þenslu dró verulega úr viðskiptum sem hafði áhrif á rekstrargrundvöll fyrirtækja í verðbréfabjónustu. Starfsleyfi eins verðbréfafyrirtækis var afturkallað í nóvember 2001 og í kjölfar þess var fyrirtækið tekið til gjaldþrotaskipta. Fjármálaeftirlitið hefur í einu öðru tilviki þurft að grípa til aðgerða vegna slakrar eiginfjárstöðu verðbréfafyrirtækis.

Á tímabilinu komu aðeins tvær útboðslýsingar í almennu útboði til yfirlestrar og afgreiðslu í Fjármálaeftirlitinu, en eftirlitinu var á síðasta ári fengið með lögum það verkefni að fara yfir útboðslýsingar vegna almennra útboða, sem ekki fela í sér skráningu á skipulegum verðbréfamarkaði. Í öðru þessara tilvika var hætt við útboðið vegna ákvörðunar um skráningu í kauphöll.

Eftirlit með starfsháttum á verðbréfamarkaði hefur verið styrkt verulega og hefur mótun sérstakrar markaðsvaktar bætt yfirsýn Fjármálaeftirlitsins yfir verðbréfamarkaðinn og gefið því færi á að grípa fyrr inn í mál sem upp koma.

Athugasemdir vegna fjárfestingaráðgjafar.

Margvísleg mál hafa komið upp á tímabilinu vegna starfshátta fjármálfyrirtækja á verðbréfamarkaði. Nefna má að Fjármálaeftirlitið sá í árslok 2001 ástæðu til að gera athugasemdir við fjárfestingaráðgjöf tiltekinna fjármálfyrirtækja, vegna hagsmunatengsla viðkomandi fyrirtækja við verðbréf sem fjallað var um. Fjármálaeftirlitið vakti athygli á þessum málum opinberlega. Í undirbúningi eru leiðbeinandi tilmæli um greiningadeildir/

greinendur. Sambærilegar athugasemdir voru gerðar vegna ónógrar umfjöllunar í skráningarlýsingum um hagsmunatengsl umsjónaraðila við viðfangsefnið.

Fjármálaeftirlitið tók til formlegrar athugunar átta mál þar sem visbendingar voru um brot á ákvæðum laga um innherjaviðskipti. Athugun er lokið í helmingi málanna. Var einu þeirra vísað til efnahagsbrotadeildar ríkislögreglustjórans, en tveimur málum var lokið með athugasemdum sem beindust að tilteknum aðilum. Í einu máli þótti ekki ástæða til aðgerða. Visbendingar um markaðsmisnotkun komu til skoðunar og voru fimm mál tekin til formlegrar meðferðar vegna þessa. Engu málanna er lokið. Markaðsvakt Fjármálaeftirlitsins hefur einnig skoðað fleiri mál á þessu sviði án þess að formleg athugun hafi verið tekin upp.

Dómur féll í fyrsta málinu hérlendis þar sem ákært var vegna innherjasvika. Í málinu lá fyrir að fruminnherji hafði átt viðskipti með hlutabréf þess félags sem hann var innherji í, á meðan hann bjó yfir trúnaðarupplýsingum. Niðurstaða dómsins var sú að sýknað var í héraði þar sem ekki hafði verið sýnt fram á að innherjinn hefði nýtt sér trúnaðarupplýsingar er hann átti viðskiptin. Ríkissaksóknari tók ákvörðun um að áfrýja ekki dóminum. Í kjölfar dómsins hætti efnahagsbrotadeild ríkislögreglustjóra við rannsókn á meintum innherjaviðskiptum í einu máli þar sem málið þótti ekki líklegt til sakfellis í ljósi hins nýgengna dóms. Í kjölfar dómsins var ákvæði verðbréfavíðskiptalaga sem bannar innherjasvik breytt, með lögum nr. 39/2002. Eftir lagabreytinguna hafa öll tvímæli verið tekin af um saknæmiskröfur í innherjamálum, þ.e. að gáleysi nægi til sakfellingar.

Í nokkrum öðrum tilvikum greindi Fjármálaeftirlitið efnahagsbrotadeild ríkislögreglustjórans frá málum á verðbréfamarkaði. Mál þessi varða meint brot á reglum er varða almennt útboð, brot á almennum hegningarlögum og fleira.

Fjármálaeftirlitið hefur á tímabilinu staðfest reglur flestra fjármálfyrirtækja um aðskilnað hagsmuna (kínamúra), eigin viðskipti fyrirtækja, viðskipti starfsmanna og atvinnuþátttöku stjórnenda og starfsmanna. Með leiðbeinandi tilmælum nr. 1/2001 hafði Fjármálaeftirlitið sett fram kröfur um meginefni slíkra reglna, en þeim er ætlað að stuðla að betri starfsháttum á verðbréfamarkaði.

Fjármálaeftirlitið hefur ennfremur unnið að staðfestingu reglna sem útgefendum verðbréfa ber að

setja sér um meðferð trúnaðarupplýsinga og viðskipti innherja. Reglur nokkurra útgefenda hafa verið staðfestar og aðrar bíða staðfestingar. Skil á þessum reglum hafa hins vegar verið dræm og yfirferð þeirra tímafrek. Fjármálaeftirlitið hefur brýnt það fyrir útgefendum verðbréfa að fylgja grundvallarreglum þeim sem fram koma í leiðbeinandi tilmælum nr. 2/2001, þó tafir hafi orðið á setningu reglna stjórnar og staðfestingu Fjármálaeftirlitsins.

Fjármálaeftirlitið hefur á tímabilinu lagt áherslu á að styrkja eftirlit með verðbréfasjóðum, m.a. með reglulegum skýrsluskilum um sundurliðun fjárfestinga verðbréfasjóða. Drög að skýrsluformi var kynnt í umræðuskjali á miðju sumri 2002 og eftirlitsskyldum aðilum gefinn kostur á að setja fram athugasemdir. Verðbréfasjóðir skila nú tveimur skýrslum ársfjórðungslega; annars vegar ársfjórðungslegu efnahagsyfirliti og hins vegar sundurliðun um fjárfestingar. Aukið eftirlit á þessu sviði miðar jafnframt að því að gera Fjármálaeftirlitið betur í stakk búið til að takast á við breytingar á starfsumhverfi verðbréfasjóða sem vænta má með nýjum lögum um slíka sjóði og aðlögun að nýrri tilskipun Evrópusambandsins.

1.1.3 Lífeyrismarkaður

Áherslur á tímabilinu: Mikilvægi innra eftirlits ítrekað. Aukið markaðsáðhald. Starfshættir við sölu viðbótarlífeyrissparnaðar. Gegnsæi í tryggingafræðilegu mati.

Viðamesta verkefni eftirlits með lífeyrissjóðum á tímabilinu voru ítarlegar athuganir á fjárfestingum lífeyrissjóða, en í tengslum við þær voru gerðar sérstakar athuganir á gögnum um innra eftirlit, ársreikningum og endurskoðunarskýrslum sjóðanna. Meginmarkmiðið með þessum athugunum var að fara yfir fjárfestingar einstakra lífeyrissjóða með hliðsjón af ákvæðum VII. kafla laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyriréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Athuganir á fjárfestingum leiddu í ljós að fjárfestingar allmargra lífeyrissjóða eru ekki innan þeirra marka sem lög setja, sérstaklega hvað varðar fjárfestingar í óskráðum verðbréfum og verðbréfum útgefnum af sama aðila. Hefur Fjármálaeftirlitið þurft að gera ítrekaðar athugasemdir við nokkra lífeyrissjóði. Þá hafa nokkrir lífeyrissjóðir verið krafðir um úrbætur í samræmi við niðurstöður athugana. Í nokkrum tilvikum hafa þessar athuganir leitt í ljós þörf á mun ítarlegri könnun á starfsemi lífeyrissjóða og sammerkt hjá þeim sjóðum

hefur verið að innra eftirliti hefur ekki verið nægilega sinnt. Þá má almennt segja að gögnum sem kallað var eftir um innra eftirlit hjá lífeyrissjóðunum hafi í mörgum tilvikum verið ábótavant eða ekki skilað sér nægilega vel. Fjármálaeftirlitið hefur ítrekað við stjórnir nokkurra lífeyrissjóða ábyrgð þeirra á innra eftirliti.

Fjármálaeftirlitið hefur komið á framfæri ítarlegum athugasemdum og ábendingum varðandi útfyllingu á ársfjórðungslegum skýrslum um sundurliðanir fjárfestinga í tengslum við athuganir á fjárfestingum. Í byrjun sumars stóð Fjármálaeftirlitið fyrir sérstakri kynningu á útfyllingu skýrslanna fyrir lífeyrissjóðina og var kynningin vel sótt. Framangreindar aðgerðir hafa stuðlað að bættum frágangi á skýrslunum en Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að vandað sé til skýrslugerðarinnar enda gegna skýrslurnar mikilvægu hlutverki í eftirliti með fjárfestingum lífeyrissjóða. Skýrslurnar nýtast ekki síður sjóðunum sjálfum við að fylgjast með að fjárfestingar þeirra séu innan ramma laganna.

Nokkur brögð eru að því að ársreikningar lífeyrissjóða séu ekki í samræmi við reglur sem um þá gilda. Hefur Fjármálaeftirlitið gert margvíslegar athugasemdir við lífeyrissjóði í þessu sambandi og í einu tilviki var lífeyrissjóði gert að gefa út ársreikning sinn að nýju.

Á tímabilinu hafa komið upp alvarleg mál sem Fjármálaeftirlitið og efnahagsbrotadeild ríkislögreglustjórans hafa tekið til athugunar og tengjast starfsemi lífeyrissjóða. Í einhverjum tilvikum hefði mátt koma í veg fyrir eða leiða málin fyrr til lykta með virku innra eftirliti þessara lífeyrissjóða.

Fjármálaeftirlitið hefur í hyggju að styrkja verulega eftirlit sitt með skuldbindingum og tryggingafræðilegum úttektum á lífeyrissjóðum. Í undirbúningi eru aukin skýrsluskil til Fjármálaeftirlitsins í tengslum við það.

Samfara verulegum vexti og þróun á markaði viðbótartryggingaverndar og séreignarsparnaðar undanfarin misseri hefur töluvert af fyrirspurnum, ábendingum og athugasemdum sem lúta að lífeyrissparnaði verið beint til Fjármálaeftirlitsins frá vörsluaðilum, réttihöfum og launagreiðendum. Meginverkefni Fjármálaeftirlitsins tengt viðbótarlífeyrissparnaði er þó að veita umsagnir um reglur um lífeyrissparnað og breytingar á þeim til fjármálaráðherra en vörsluaðilum lífeyrissparnaðar ber að leita staðfestingar ráðherra á reglunum og breytingum á þeim. Fjármálaeftirlitið hyggst fylgja

Betri gagnaskil.

Brotalóm í innra eftirliti.

Aukið eftirlit með skuldbindingum lífeyrissjóða.

eftir mikilvægum atriðum, sem upp hafa komið í eftirlitsverkefnum varðandi framkvæmd viðbótarlífeyrissparnaðar og túlkun laga og reglna sem um sparnaðinn gilda, með setningu leiðbeinandi tilmæla á næstu misserum.

Markaðsaðhald og gegnsæi.

Samkvæmt nýlegum breytingum á lögum um lífeyrissjóði er sjóðunum nú skylt að setja sér verklagsreglur um verðbréfavíðskipti lífeyrissjóðsins, stjórnar hans og starfsmanna, sem staðfestar skulu af Fjármálaeftirlitinu. Fjármálaeftirlitið hefur átt í töluverðum samskiptum við lífeyrissjóði um setningu reglnanna á tímabilinu og eru nær allir lífeyrissjóðir nú með staðfestar verklagsreglur.

Á tímabilinu fengu 19 lífeyrissjóðir staðfestar breytingar á samþykktum sínum og gaf Fjármálaeftirlitið umsagnir um breytingarnar.

1.1.4 Vátryggingamarkaður

Áherslur á tímabilinu: Aðgerðir vegna rekstrarerfiðleika tiltekinnna vátryggingamiðlana. Markaðsaðhald og gegnsæi vegna iðgjaldaákvæðana í ökutækjatrýggingum. Leiðbeinandi tilmæli vegna starfshátta. Upplýsingagjöf til viðskiptavina.

Rekstrarerfiðleikar miðlara.

Nokkrar breytingar hafa orðið á vátryggingamarkaði á tímabilinu. Á seinni hluta síðasta árs hættu tvö bátaábyrgðarfélög starfsemi með flutningi vátryggingastofns þeirra til Sjóvár-Almennra trygginga hf. Starfsleyfi annars þeirra var fellt niður en hitt tekur ekki við nýtryggingum. Þá var vátryggingastofn Samábyrgðarinnar hf. færður til Sjóvár-Almennra trygginga hf. og starfsemin sameinuð. Í júlí á þessu ári var nýju skaðatrýggingafélagi, Íslandstryggingu hf., veitt starfsleyfi og hefur það hafið starfsemi. Fjármálaeftirlitið hefur til afgreiðslu umsókn frá líftryggingafélagi um starfsleyfi.

Einnig urðu nokkrar breytingar í hópi vátryggingamiðlara en á tímabilinu skiluðu sex aðilar inn starfsleyfum sínum, ýmist að eigin frumkvæði, í samráði við Fjármálaeftirlitið eða að kröfu þess. Rekstrarerfiðleika hefur gætt hjá nokkrum vátryggingamiðlurum og hefur Fjármálaeftirlitið þurft að grípa til aðgerða vegna þess, þó eftirlit þess sé bundið við þjónustu þeirra en ekki fjárhagslegt eftirlit.

Leiðbeinandi tilmæli vegna starfshátta.

Iðgjöld í lögboðnum ökutækjatrýggingum hafa lengi verið til umfjöllunar á opinberum vettvangi og hefur Fjármálaeftirlitið haldið áfram að fylgjast með þróun vátryggingaskuldar í þessum greinaflokki. Fjármálaeftirlitið telur áfram brýnt að hvert

vátryggingafélag endurskoði forsendur iðgjaldaákvæðana sinna í ökutækjatrýggingum um leið og reynsla gefur tilefni til. Fjármálaeftirlitið hefur lagt áherslu á markaðsaðhald og leitast við að tryggja meira gegnsæi í því skyni. Nefnd sem skipuð var á árinu 2000 var falið það verkefni að endurskoða reglugerð um ársreikninga vátryggingafélaga annarra en líftryggingafélaga. Gerðar voru ýmsar breytingar sem miðuðu að þessu. Ennfremur gaf Fjármálaeftirlitið út leiðbeinandi tilmæli nr. 4/2002 um reikningsskil vátryggingafélaga, varðandi túlkun og framkvæmd á fyrrnefndri reglugerð.

Fjármálaeftirlitið hefur gefið út leiðbeinandi tilmæli nr. 1/2002 um innra eftirlit og áhættustýringu hjá fjármálafyrirtækjum. Kveðið er á um lágmarkskröfur sem Fjármálaeftirlitið gerir til innra eftirlits og áhættustýringar, þ.á.m. um yfirsýn stjórnenda og eftirlitshætti, greiningu og mat á áhættum, aðgreiningu starfa o.fl.

Fjármálaeftirlitið hefur gefið út leiðbeinandi tilmæli nr. 5/2002 um bónusreglur vátrygginga í lögboðnum ökutækjatrýggingum. Tilmælin eiga við um ákvörðun iðgjalds út frá einstaklingsbundinni tjónareynslu. Vátryggingartaki á að geta treyst því að bónusreglur haldist óbreyttar út vátryggingatímabilið hverju sinni með sama hætti og vátryggingaskilmálar. Vitneskja um reglurnar og breytingar á þeim er til þess fallin að auka gegnsæi í viðskiptunum og gera bónusreglur virkar.

Þá hefur Fjármálaeftirlitið gefið út leiðbeinandi tilmæli nr. 3/2002 um rétt tjónþola til bótagreiðslu með fyrirvara. Markmið þeirra er að vátryggingendur hagi tjónsuppgjörum sínum í samræmi við ófrávikjanleg ákvæði laga um vátryggingasamninga (24. gr. þeirra) og móti verklag sem miðar að því að tjónþoli fái greinargóðar upplýsingar um réttarstöðu sína og bótagreiðslu án ástæðulauss dráttar. Nokkur misbrestur hefur verið á þessu.

Á tímabilinu hefur Fjármálaeftirlitið tekið til athugunar upplýsingagjöf og almenn vinnubrögð við sölu vátrygginga, hjá vátryggingafélögum og vátryggingamiðlurum. Í sumum tilvikum hefur þótt ástæða til að gera athugasemdir og krefjast úrbóta. Sem dæmi má nefna að talsvert hefur verið um að viðskiptavinir vátryggingafélaga, innlendra sem erlendra, hafi fært líftryggingar sínar til annarra félaga, þ.e. sagt upp vátryggingasamningi og skipt um vátryggingafélag. Mikilvægt er að neytendur séu upplýstir um þann kostnað sem slíkt hefur í för með sér þegar um söfnunarlíftryggingu

er að ræða þannig að uppsögn sé gerð að athuguðu máli. Ástæða er til þess að ætla að á þessu hafi verið misbrestur.

Ýmsir erfiðleikar hafa komið fram í miðlun váttrygginga á tímabilinu. Nokkur mál má rekja til þess að váttryggingamiðlanir hafa í ýmsum tilvikum ráðið til sín fjölda ráðgjafa án þess að tryggja nægilega yfirsýn yfir starfsemina. Fjármálaeftirlitið hefur að fenginni reynslu mælst til þess að þeir sem hyggjast hefja miðlun váttrygginga takmarki fjölda ráðgjafa/sölumanna sinna svo fullvíst megi telja að viðkomandi hafi yfirsýn yfir starfsemina.

Fjármálaeftirlitið hefur á grundvelli laga um váttryggingastarfsemi beint því til váttryggingafélaga að þau setji sér verklagsreglur um verðbréfavíðskipti félagsins sjálf, starfsmanna þess og stjórnenda, og gefið út leiðbeinandi tilmæli um efni reglnanna.

1.2 Eftirlit með virkum eignarhlutum

Eftirlit með eigendum virkra eignarhluta verður sífellt umfangsmeiri hluti af starfsemi Fjármálaeftirlitsins. Ástæður þess eru einkum þessar: Annars vegar hafa á síðustu misserum orðið talsverðar sviptingar í eignarhaldi á fjármálafyrirtækjum. Hins vegar voru lagaákvæði um eftirlit með virkum eignarhlutum hert með lögum nr. 69/2001, um breytingu á lagaákvæðum um eftirlit með eigendum virkra eignarhluta í fjármálafyrirtækjum.

Reynt hefur á eftirlitsheimildir Fjármálaeftirlitsins í nokkrum tilvikum. Í einu tilviki taldi Fjármálaeftirlitið nauðsynlegt að svipta eiganda virks eignarhluta atkvæðisrétti. Í öðru tilviki féll atkvæðisréttur tímabundið niður þar sem lögum var ekki fylgt við eigendaskipti. Þá hefur Fjármálaeftirlitið einnig synjað um leyfi til að eignast virkan eignarhlut.

Brýnt er að kaupendur virks eignarhlutar hafi í huga þá lagaskyldu sem á þeim hvílir, að leita samþykkis Fjármálaeftirlitsins fyrirfram fyrir kaupunum, en misbrestur hefur verið á því í framkvæmd í nokkrum tilvikum.

1.3 Fyrirhugaðar lagabreytingar á fjármálamarkaði

Fjármálaeftirlitið tekur í flestum tilvikum þátt í undirbúningi lagafrumvarpa er varða starfsemi á

fjármálamarkaði. Þannig á Fjármálaeftirlitið fulltrúa í nefndum sem skipaðar eru til að endurskoða lög-gjöf og semja frumvörp til laga. Fjármálaeftirlitið er í lykilstöðu hvað varðar yfirsýn yfir það hvernig lög reynast í framkvæmd og tekur á þeim forsendum þátt í undirbúningi lagafrumvarpa.

Á tímabilinu hefur staðið yfir endurskoðun á meginlöggjöf á flestum sviðum fjármálamarkaðar. Unnið var að heildarendurskoðun laga á lána-markaði og hefur frumvarp til laga um fjármála-fyrirtæki verið lagt fram á Alþingi. Á verðbréfa-markaði er unnið að endurskoðun laga um verðbréfavíðskipti, laga um starfsemi kauphalla og skipulegra tilboðsmarkaða og laga um verðbréfasjóði. Á váttryggingamarkaði eru lög um váttryggingasamninga, reglur um miðlun váttrygginga og reglur um slit váttryggingafélaga til endurskoðunar.

1.4 Erlent samstarf

Fjármálaeftirlitið tekur þátt í erlendu samstarfi á öllum sviðum fjármálamarkaðar. Þannig getur það miðlað til íslensks fjármálamarkaðar reynslu og þekkingu sem fengist hefur í eftirliti með stærri og, eftir atvikum, þróaðri mörkuðum. Einnig stuðlar slíkt samstarf að samkeppnishæfni íslensks fjármálamarkaðar.

Fjármálaeftirlitið hefur gefið út á heimasíðu sinni yfirlit yfir þátttöku þess í erlendu samstarfi. Þar er að finna upplýsingar um þau samtök og þær stofnanir sem Fjármálaeftirlitið er aðili að og nefndir og sérfræðihópa sem eftirlitið á fulltrúa í eða fylgist með. Greint er frá meginverkefnum í þessu samstarfi, hvaða starfsmenn Fjármálaeftirlitsins taka þátt í eða fylgjast með viðkomandi starfi og hvernig fundarsókn er háttað.

Evrópusamstarf fjármálaeftirlita á einstökum sviðum fjármálamarkaðar er í gagngerri endurskoðun um þessar mundir, í tengslum við breytingar á ákvörðunarferli innan Evrópusambandsins. Fjármálaeftirlitið er aðili að nýju samstarfi verðbréfaeftirlita, CESR (The Committee of European Securities Regulators). Nefndin var sett á stofn í tengslum við fyrrgreindar breytingar og hefur það hlutverk að sinna ráðgjöf gagnvart framkvæmdastjórn Evrópusambandsins og samræma eftirlit og framkvæmd Evrópulöggjafar á Evrópska efnahags-svæðinu. Fjármálaeftirlitið hefur tekið virkan þátt í þessu samstarfi á árinu. Fyrstu ráðgjafaverkefni CESR til framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins tengjast fyrirhuguðum tilskipunum um markaðsvik (Market Abuse) annars vegar og útboðslýs-

CESR – Nýtt samstarf verðbréfaeftirlita.

ingum (Prospectuses) hins vegar. Þessir vinnuhópar hafa formlegt erindisbréf frá framkvæmdastjórn Evrópusambandsins en einnig eru starfandi aðrir vinnuhópar sem m.a. fjalla um mismunandi skipulag verðbréfamarkaðar, verðmyndun og viðskiptahætti. Fjármálaeftirlitið var gestgjafi fastanefndar á vegum þessa samstarfs nú í haust.

Samstarf Evrópskra fjármálaeftirlita á lánamarkaði og váttryggingamarkaði er nú til endurskoðunar með hliðsjón af framangreindum breytingum á samstarfi verðbréfaeftirlita.

Fjármálaeftirlitinu var á tímabilinu boðið að taka þátt í úttekt Evrópusambandsins á váttryggingamarkaði á Möltu, en úttektir af þessu tagi eru hluti af aðildarviðræðum Evrópusambandsins við einstök ríki. Fulltrúi Fjármálaeftirlitsins tók þátt í þessu starfi og er unnið að lokafrágangi skýrslu vegna þessa. Verkefnið var lærdómsríkt og skilar sér tvímælalaust í aukinni þekkingu starfsfólks Fjármálaeftirlitsins.

1.5 Rekstur Fjármálaeftirlitsins

Rekstrarumfang og eftirlitsgjald

Samkvæmt ársreikningi Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2001 námu gjöld að meðtöldum eignakaupum alls 210,8 m.kr. Tekjur að meðtöldum fjármunatekjum á árinu 2001 námu alls 206,3 m.kr., en þar af voru tekjur af eftirlitsgjaldi 198,2 m.kr. Gjöld umfram tekjur námu því 4,5 m.kr. á árinu 2001. Á árinu 2000 voru sambærilegar tölur 179,1 m.kr. fyrir gjöld að meðtöldum eignakaupum og 192,9 m.kr. fyrir tekjur en þar af nam innheimt eftirlitsgjald 192,5 m.kr. Í framangreindum tölum eru undanskilin gjöld og tekjur vegna úrskurðarnefnda sem vistaðar eru hjá Fjármálaeftirlitinu. Ársreikningur Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2001 er birtur sérstaklega í 6. kafla skýrslunnar.

Fjölgun starfsfólks.

Samkvæmt endurskoðaðri rekstraráætlun Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2002 er gert ráð fyrir að gjöld á árinu verði alls 263,5 m.kr. en upphafleg rekstraráætlun gerði ráð fyrir 259 m.kr. gjöldum. Áætlað er að tekjur að meðtöldum vaxtatekjum verði 219 m.kr. en þar af verði tekjur af eftirlitsgjaldi 211,7 m.kr. Gjöld umfram tekjur að fjárhæð 44,5 m.kr. verða brúaðar með uppsöfnuðum tekjuafgangi fyrri ára.

Rekstraráætlun Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2003 hefur nú verið kynnt viðskiptaráðherra í samræmi við ákvæði laga. Áætlunin gerir ráð fyrir að

rekstrarumfang á árinu 2003 verði svipað og á árinu 2002, en hækkun rekstrargjalda nemi samtals um 2% frá fyrra ári. Gert er ráð fyrir að gjöld verði 268,4 m.kr. og tekjur að meðtöldum fjármunatekjum 265 m.kr. en þar af verði álagt eftirlitsgjald á árinu 2003 um 260 m.kr.

Samkvæmt lögum nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, skulu eftirlitsskyldir aðilar standa straum af rekstri Fjármálaeftirlitsins. Um álagningu eftirlitsgjalds gilda lög nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum. Eftirlitsgjaldið reiknast ýmist sem hundraðshluti af heildareignum, rekstrargjöldum eða tryggingariðgjöldum eftirlitsskyldra aðila í samræmi við eðli starfsemi þeirra. Í öllum tilvikum er þó um að ræða ákveðna lágmarksfjárhæð. Frá stofnun Fjármálaeftirlitsins árið 1999 hefur orðið veruleg aukning á umsvifum margra eftirlitsskyldra aðila sem hefur leitt til lækkunar á álagningarhlutföllum. Sem dæmi má nefna að álagningarstofnar hjá helstu flokkum eftirlitsskyldra aðila, sem reiknað er út frá við álagningu eftirlitsgjaldsins, hafa hækkað um bilinu 139-216% en álagningarhlutföll lækkað um 22-48% á árunum 1999-2002.

Starfsmannafjöldi

Af fjölda starfsmanna ráðast helstu þættir í rekstrar-kostnaði Fjármálaeftirlitsins, svo sem laun og launatengd gjöld, stærð húsnæðis og umfang tölvubúnaðar. Á árinu 2001 vann Fjármálaeftirlitið mat á starfsmannabörf í stofnuninni og fylgdi greinargerð þess efnis með rekstraráætlun þeirri sem þá var unnin. Í greinargerðinni var lagt ítarlegt mat á starfsmannabörf Fjármálaeftirlitsins til skemmri tíma og hugað að þörf til lengri tíma. Nú er ljóst að áætlun um starfsmannabörf stofnunarinnar til skemmri tíma, þ.e. til ársloka 2002, hefur í meginatriðum gengið eftir. Fjármálaeftirlitið leggur ekki til fjölgun starfsfólks á árinu 2003 í forsendum fyrir rekstraráætlun ársins.

Í ársbyrjun 2002 voru 31 stöðugildi í Fjármálaeftirlitinu og gert er ráð fyrir að þau verði 33 í árslok. Á miðju ári 2001 voru stöðugildin 27. Frá miðju ári 2001 til miðs árs 2002 hófu alls 10 starfsmenn störf hjá stofnuninni en 3 létu af störfum. Starfsmenn Fjármálaeftirlitsins eru að meirihluta sérfræðimenntaðir, einkum á sviði viðskipta, hagfræði, lögfræði eða tölvufræða.

Innri reglur og verkferlar

Sífelld er unnið að því að treysta innri umgjörð um starfsemi í Fjármálaeftirlitinu. Á síðasta ári setti viðskiptaráðherra sérstakar reglur um viðskipti stjórnarmanna, forstjóra og starfsmanna Fjármálaeftirlitsins við eftirlitsskylda aðila. Reglunum, sem settar eru samkvæmt 6. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, er ætlað að tryggja hlutlægni við úrlausn verkefna stofnunarinnar og koma í veg fyrir hagsmunaárekstra eða að hugsanleg hagsmunatengsl myndist. Stjórn Fjármálaeftirlitsins hefur ennfremur sett reglur um meðferð trúnaðarupplýsinga og verðbréfavíðskipti stjórnarmanna, forstjóra og starfsmanna Fjármálaeftirlitsins. Reglurnar eru settar samkvæmt 37. gr. laga nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti. Framangreindar reglur eru birtar á heimasíðu Fjármálaeftirlitsins. Einnig hefur verið hugað sérstaklega að málsmeðferð og verkefnavinnslu Fjármálaeftirlitsins í því skyni að samræma málsmeðferð vegna mála á mismunandi sviðum fjármálamarkaðar og hraða afgreiðslu. Þá er í mótun heildstæð eftirlitshandbók vegna verkefna stofnunarinnar.

Viðbætur við húsnæði

Í febrúar 2002 fékk Fjármálaeftirlitið afhent viðbótarhúsnæði í nýbyggingu á 5. hæð hússins að Suðurlandsbraut 32, en bygging þess hófst á miðju ári 2001. Með þessari viðbót stækkaði húsnæði stofnunarinnar og öll aðstaða til fundahalda og kynningarstarfsemi batnaði til muna. Húsnæði stofnunarinnar er leigt til ársins 2011.

Ýmsar tölulegar upplýsingar á tímabilinu

1. júlí 2001 til 30. júní 2002

Á tímabilinu 1. júlí 2001 til 30. júní 2002 sendi Fjármálaeftirlitið frá sér um 3.000 bréf og tók á móti um 1.800 bréfum. Á sama tímabili skiluðu eftirlitsskyldir aðilar Fjármálaeftirlitinu um 1.500 skýrslum vegna reglubundinnar gagna- og upplýsingaöflunar stofnunarinnar. Eftirlitsskyldir aðilar sækja nú öll eyðublöð og skýrsluform vegna skýrsluskila sinna til Fjármálaeftirlitsins á heimasíðu eftirlitsins. Þessu fyrirkomulagi fylgir mikið hagræði fyrir alla aðila.

Fjármálaeftirlitið heldur utan um verkefni sín í sérstöku málaskráningarkerfi. Stofnuð eru mál um erindi sem beint er til stofnunarinnar og einstök verkefni sem falla til vegna starfseminnar og fá þau afgreiðslu í samræmi við leiðbeiningar til starfsmanna sem áður hafa verið nefndar. Á því 12 mánaða tímabili sem hér er fjallað um urðu til um

860 slík afgreiðslumál hjá stofnuninni en samsvarandi fjöldi fyrir sambærilegt tímabil þar á undan var 760.

Fjármálaeftirlitinu berast stöðugt margs konar formlegar fyrirspurnir er varða starfsemi á fjármálamarkaði hér á landi. Erlendis frá berst ávallt nokkuð af fyrirspurnum í tengslum við alþjóðlegt samstarf um eftirlit á fjármálamörkuðum og einnig frá ýmsum aðilum sem stunda upplýsingamiðlun á fjármálamörkuðum og aðilum í fjármálastarfsemi. Innlendar fyrirspurnir koma hins vegar fyrst og fremst frá eftirlitsskyldum aðilum, viðskiptavinum þeirra eða ýmsum opinberum aðilum. Á því tímabili sem hér um ræðir bárust Fjármálaeftirlitinu alls 152 formlegar fyrirspurnir og þar af voru 62 frá erlendum aðilum.

Kvörtunar- og neytendamál eru annar flokkur erinda sem Fjármálaeftirlitinu berst stöðugt eitt-hvað af. Um er að ræða erindi vegna viðskipta við fjármálafyrirtæki sem Fjármálaeftirlitið telur ástæðu til að taka til athugunar. Alls bárust eftirlitinu 55 slík mál á nefndu tímabili.

Úr málaskráningarkerfi Fjármálaeftirlitsins má fá margvíslegar upplýsingar til viðbótar við framangreint um viðfangsefni stofnunarinnar. Þannig má nefna að á því tímabili sem hér er til umfjöllunar voru skráð mál vegna eftirlits á starfsstöðvum eftirlitsskyldra aðila alls 45, mál sem varða starfsleyfisumsóknir 29, mál sem varða innherjavíðskipti 15 og 6 mál sem varða peningabætti.

Dagsektir

Í júlí 2001 var sett reglugerð, nr. 560/2001, um beitingu dagsekta og févítis í opinberu eftirliti með fjármálastarfsemi. Reglugerðin heimilar stjórn Fjármálaeftirlitsins m.a. að leggja á dagsektir með sérstökum ákvörðunum vegna vanhalds við reglubundin skýrsluskil til eftirlitsins. Ákvæðum reglugerðarinnar var í fyrsta sinn beitt í þremur tilvikum á fyrri hluta ársins 2002 vegna skýrslna sem eftirlitsskyldum aðilum bar að skila vegna ársloka 2001.

Stækkun húsnæðis.

2.1 Lánamarkaður

Óbreytt heildarafkoma

Þótt rekstrarumhverfi lánastofnana hafi að mörgu leyti breyst undanfarin misseri hefur arðsemi þeirra í heild haldist að miklu leyti óbreytt. Samanlagður hagnaður viðskiptabanka og sparisjóða fyrir skatta árið 2001 nam 7,4 ma.kr. samanborið við 7,5 ma.kr. hagnað árið 2000.¹ Arðsemi eigin fjár hækkaði úr tæplega 11% í 13,5% milli árunna 2000 og 2001, sbr. mynd 1. Þótt hreinar rekstrartekjur hafi aukist talsvert á þessu tímabili skilaði sú aukning sér ekki í auknum hagnaði. Að hluta til má rekja það til aukinna framlaga í afskriftareikning en framlögin jukust um 3,8 ma.kr., þ.e. úr 4,3 ma.kr. árið 2000 í 8,1 ma.kr. árið 2001.

Á fyrri árshelmingi 2002 nam samanlagður hagnaður viðskiptabanka og sparisjóða fyrir skatta 5,5

ma.kr. Arðsemi eigin fjár á ársgrundvelli var 13,2% á fyrri hluta 2002. Helstu breytingar frá árinu 2001 felast annars vegar í lækkun á vaxtamun, m.a. vegna lægri verðbólgu, og hins vegar í hækkun á öðrum tekjum sem stafar fyrst og fremst af jákvæðum viðsnúningi í gengishagnaði lánastofnana. Lítil hlutfallsleg breyting hefur orðið á öðrum tekjum lánastofnana en gengishagnaði á fyrri hluta árs 2002 samanborið við heilsárs rekstrartölur 2001.

Framangreindar tölur um arðsemi eigin fjár og kostnaðarhlutföll eru mismunandi á milli einstakra lánastofnana. Þannig var arðsemi eigin fjár fjögurra stærstu bankanna frá 13 til 21% á fyrri hluta ársins 2002 og á bilinu -8,7 til 10,8% hjá Sparisjóðabanka og stærstu sparisjóðum.

Kostnaðarhlutföll fara lækkandi

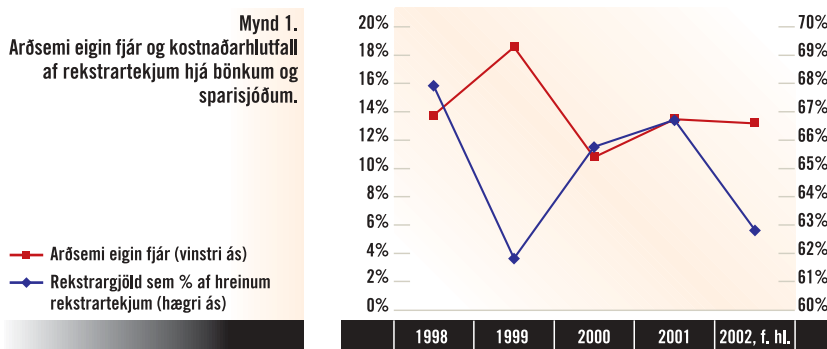
Kostnaðarhlutfall, þ.e. rekstrargjöld í hlutfalli af hreinum rekstrartekjum, var lægra á fyrri hluta ársins 2002, eða 62,8%, en á árinu 2001 þegar það var 66,7%, sbr. mynd 1. Á árunum 1995-1998 var hlutfallið 66 til 68% en lækkaði niður í 62% árið 1999, m.a. vegna óvenju mikils gengishagnaðar það ár. Samkvæmt framansögðu hefur lækkun á þessu hlutfalli verið fremur hæg síðustu 5-6 árin. Þess má geta að miðgildi sambærilegra kostnaðarhlutfalla valinna erlendra banka er 54% fyrir árið 2001.² Kostnaðarhlutfall 4 stærstu bankanna á fyrri hluta ársins 2002 var á bilinu 54 til 71% og á bilinu 47 til 99% hjá Sparisjóðabanka og stærstu sparisjóðum.

Helstu rekstrarliðir í hlutfalli af heildareignum hjá bönkum og sparisjóðum eru sýndir á mynd 2. Ef litið er aftur til ársins 1998 hafa rekstrargjöld sem hlutfall af heildareignum stöðugt farið lækkandi, eða úr 3,7% árið 1998 í 3,0% á fyrri hluta ársins 2002. Þá lækkuðu hreinar vaxtatekjur úr 3,1% árið 1998 í 2,6% á fyrri hluta árs 2002. Aðrar rekstrartekjur í hlutfalli af heildareignum náðu hámarki árið 1999 eða 2,6%, lækkuðu svo næstu árin en hækkuðu svo og námu 2,1% á fyrri hluta ársins 2002. Afskriftaframlög voru 0,66% árið 1998, 0,60% árið 1999, 0,54% árið 2000, hækkuðu upp í 0,80% árið 2001 og námu 0,77% á fyrri hluta ársins 2002.

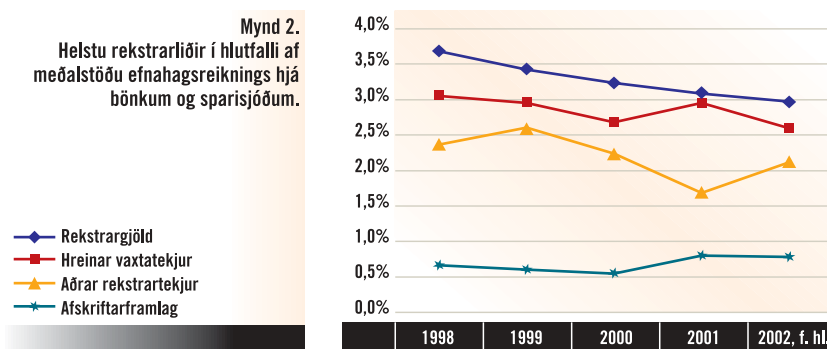
1) Tekið er mið af samstæðuuppgjörum viðskiptabankanna fimm og sex stærstu sparisjóða þegar fjallað er um viðskiptabanka og sparisjóði í þessum kafla, nema annað sé tekið fram. Við samanburð á milli tímabila er tekið tillit til þess að Kauping banki hf. fékk starfsleyfi sem viðskiptabanki í byrjun árs 2002 og eru samanburðarfjárhæðir leiðréttar með tilliti til þess, nema annað sé tekið fram.

2) Þessar stofnanir eru Jyske Bank í Danmörku, SEB í Svíþjóð, DnB í Noregi, Sampo í Finlandi, HVB í Þýskalandi og Bank of Ireland.

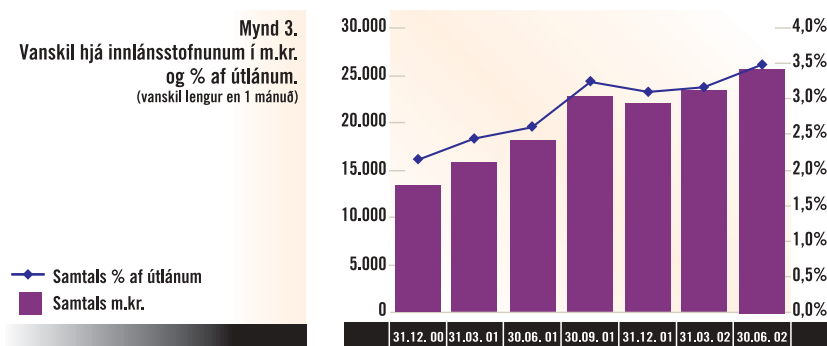
Mynd 1. Arðsemi eigin fjár og kostnaðarhlutfall af rekstrartekjum hjá bönkum og sparisjóðum.

Mynd 2. Helstu rekstrarliðir í hlutfalli af meðalstöðu efnahagsreiknings hjá bönkum og sparisjóðum.

Mynd 3. Vanskil hjá innlánsstofnunum í m.kr. og % af útlánunum. (vanskil lengur en 1 mánuð)

Aukin útlánahætta

Eins og sést á mynd 3 námu heildarvanskil³ einstaklinga og fyrirtækja við innlánsstofnanir í lok júní sl. 25,6 ma.kr. eða 3,5% af útlánunum. Í árslok 2000 námu heildarvanskil 13,3 ma.kr. eða 2,1% af útlánunum.

Hlutfallslega hafa vanskil einstaklinga verið hærri en vanskil fyrirtækja. Þannig námu vanskil einstaklinga í lok júní sl. 10,5 ma. kr. eða 5,8% af útlánunum til einstaklinga en vanskil fyrirtækja námu 15,1 ma.kr. eða 2,7% af útlánunum til fyrirtækja. Í lok árs 2000 námu vanskil einstaklinga 5,8 ma.kr. eða 3,3% af útlánunum til einstaklinga. Á sama tíma voru vanskil fyrirtækja 7,5 ma.kr. eða 1,7% af útlánunum til fyrirtækja. Vanskil heimila eru sérstakt áhyggjuefni vegna hárrar skuldastöðu heimilanna í hlutfalli af ráðstöfunartekjum.

Síðustu misseri hafa óvaxtaberandi útlán⁴ í hlutfalli af útlánunum hjá bönkum og sparisjóðum aukist, sbr. mynd 4. Þannig nam hlutfall óvaxtaberandi útlána af útlánunum banka og sparisjóða 2,8% í lok júní sl., 1,9% í lok 2001 og 1,6% í lok 2000. Fullnustueignir hafa ekki aukist í samræmi við aukningu óvaxtaberandi útlána. Aukning óvaxtaberandi útlána sýnir að útlánaáhætta lánastofnana hefur aukist sem líklegt er að leiði til aukinna útlánaafskrifta.

Samanlagt framlag í afskriftareikning hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum nam 4,2 ma.kr. fyrstu 6 mánuði ársins 2002 samanborið við 3,2 ma.kr. afskriftaframlag á fyrri hluta árs 2001. Aukning á milli tímabila er um 1 ma.kr. eða 31%. Aukið afskriftaframlag helst í hendur við aukin vanskil og aukningu óvaxtaberandi lána.

Aukin vanskil, aukning óvaxtaberandi útlána og auknar afskriftir gefa til kynna að gæði útlána lánastofnana hafi rýrnað sem eykur líkur á vaxandi útlánatöpum næstu misserin.

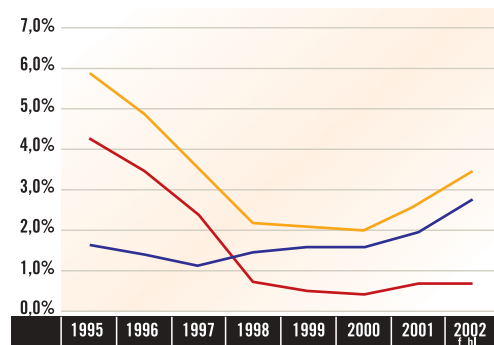
Athyglisvert er að skoða mynd 5 sem sýnir 12 mánaða raunaukningu meðalútlána (meðalútlán leiðrétt fyrir áhrifum verðlagsbreytinga) og afskriftir í hlutfalli af meðalútlánunum. Ef litið er á þróunina síðastliðin 5 ár sést að árin 1997-2001 var 12 mánaða raunaukning meðalútlána á bilinu 10-20%. Undanfarna mánuði hafa útlán lánastofnana dregist saman og er áætlað að 12 mánaða raunaukning meðalútlána verði um 4% á árinu

3) Með vanskilum er hér átt við vanskil sem staðið hafa lengur en 1 mánuð. Kaupþing banki hf. er innifalinn í tölum m.v. lok mars 2002 og síðar.

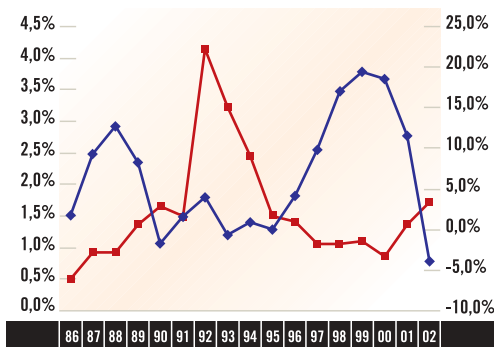
4) Óvaxtaberandi útlán að frádrægnum sérstökum afskriftum. Fullnustueignir eru ekki meðtaldar í fjárhæð óvaxtaberandi útlána.

2002. Árið 1992 náðu afskriftir í hlutfalli af meðalútlánunum hámarki í 4,2%. Árin 1992-2000 lækkuðu afskriftirnar og náðu lágmarki í 0,85% af meðalútlánunum. Síðustu misseri hefur hlutfallið hækkað á nýjan leik og eru afskriftir í hlutfalli af meðalútlánunum áætlaðar um 1,7% á árinu 2002. Ætla má að framvinda efnahagsmála ráði miklu um afskriftaþörf næstu misserin.

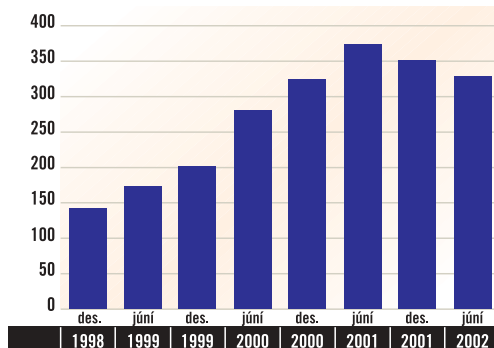
Útlánavöxturinn fram til 2001 var að miklu leyti fjármagnaður með erlendum lántökum en í minna mæli með innlánunum eða innlendri verðbréfaútgáfu. Á mynd 6 er sýnd þróun í nettó skuldum helstu lánastofnana við erlenda aðila á síðustu misserum. Þar kemur fram að hrein erlend staða bankanna var í hámarki á miðju ári 2001 en hefur farið lakkandi fram til miðs árs 2002, m.a. vegna hækkunar á gengi krónunnar. Mótvægi við þessi erlendu lán eru í meginatriðum gengisbundin lán

Mynd 4. Óvaxtaberandi útlán og fullnustueignir í hlutfalli af útlánunum.

Mynd 5. Afskriftir í hlutfalli af meðalútlánunum og 12 mánaða raunaukning meðalútlána.

Mynd 6. Nettó skuldir banka við erlenda aðila í ma.kr.

til innlendra lánþega sem í mismunandi miklum mæli hafa tekjur í samsvarandi gjaldmiðlum en í því felst óbein útlánaáhætta fyrir bankana.

Stöðuaukning í markaðsverðbréfum

Hluti eigna lánastofnana er bundinn í markaðsverðbréfum sem háð eru sveiflum á gengi á markaði. Eins og mynd 7 sýnir var nettó skulda-bréfaeign⁵ viðskiptabanka og sparissjóða 73 ma.kr. í lok júní sl. samanborið við 62,1 ma.kr. nettó skulda-bréfaeign í lok júní 2001. Nettó skulda-bréfaeign viðskiptabanka og sparissjóða jókst því um 10,9 ma.kr. eða 17,6%. Nettó hlutabréfaeign⁶ í lok júní sl. nam 53,8 ma.kr. samanborið við 44,4 ma.kr. eign í lok júní 2001 sem er aukning um 9,4 ma.kr. eða 21,2%. Á tímabilinu jukust heildareignir viðskiptabanka og sparissjóða um 6% og lögbundið eigið fé um 8,8%.

Skulda- og hlutabréfaeign í hlutfalli af lögbundnu eigin fé jókst milli tímabila. Þannig nam skulda-bréfaeign nettó í hlutfalli af lögbundnu eigin fé 81% í lok júní sl. samanborið við 75% í lok júní 2001. Hlutabréf í hlutfalli af lögbundnu eigin fé námu 60% í lok júní sl. samanborið við 54% í lok júní 2001. Framangreindar tölur sýna að aukning hefur orðið á markaðsáhhættu lánastofnana.

Viðhalda þarf núverandi eiginfjárstöðu

Eigið fé samkvæmt lögum hjá viðskiptabönkum og sparissjóðum⁷ nam 102,1 ma.kr. í lok júní sl., 94 ma.kr. um sl. áramót og 84,6 ma.kr. í lok júní 2001. Hækkunin frá júní 2001 til júní 2002 nam 17,5 ma.kr. eða 21%.

Í lok júní sl. höfðu viðskiptabankar og sparissjóðir gefið út vikjandi skuldabréf, sem teljast til eiginfjárfáttar B og C við útreikning á eiginfjárlutfalli, fyrir samtals 25,2 ma.kr. Fjárhæð vikjandi skuldabréfa sem teljast til eiginfjárfáttar B og C nam 27,1 ma.kr. um sl. áramót og 28,1 ma.kr. í lok júní 2001.

Í lok árs 2000 heimilaði Fjármálaeftirlitið lánastofnunum útgáfu vikjandi skuldabréfa sem teljast til eiginfjárfáttar A við útreikning á eiginfjárlutfalli, en þetta var gert á grundvelli nýrrar reglugerðar viðskiptaráðuneytisins. Í lok júní sl. nam fjárhæð vikjandi skuldabréfa sem teljast til eiginfjárfáttar A 6,1 ma.kr., 6,3 ma.kr. um sl. áramót og 5,5 ma.kr. í lok júní 2001.

Samkvæmt þeim reglum sem gilda um vikjandi lántökur eru ýmsar takmarkanir á því að hve miklu leyti þær mega reiknast með í eiginfjárútreikningi í hlutfalli við hefðbundið eigið fé. Í lok júní 2002 höfðu margar lánastofnanir nær fullnýtt heimildir sínar til töku vikjandi lána sem teljast til eiginfjárfáttar A. Svigrúm til töku vikjandi lána B og C var meira.

Samanlagður áhættugrunnur viðskiptabanka og sparissjóða nam 825,7 ma.kr. í lok júní sl., 826,5 ma.kr. um sl. áramót og 766,1 ma.kr. í lok júní 2001. Hækkunin frá júní 2001 til júní 2002 nam 59,6 ma.kr. eða 7,8% en á fyrrihluta ársins 2002 varð lítilsháttar samdráttur.

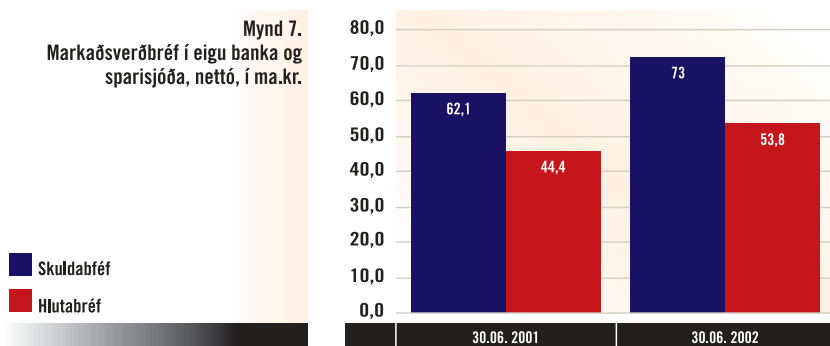
Eins og mynd 8 ber með sér voru eiginfjárlutföll viðskiptabankanna milli 9 og 10% árin 1995-2000 en eiginfjárlutföll án vikjandi lána B og C lækkuðu jafnt og þétt. Árið 2001 hækkuðu eiginfjárlutföll viðskiptabankanna en á fyrri hluta 2002 hafa eiginfjárlutföllin lækkað um 0,5% frá áramótum og námu 10,8% og 7,6% án vikjandi lána B og C. Frá árinu 1995 lækkuðu eiginfjárlutföll sparissjóðanna úr rúmlega 14% í 10,5% og 7,1% án

5) Skuldabréfaeign að frádregnum framvirkum samningum og skipta-samningum á móti skuldabréfaeign.

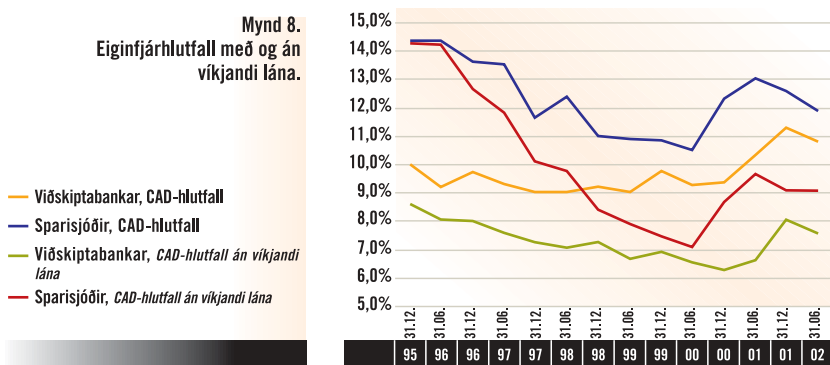
6) Hlutabréfaeign að frádregnum framvirkum samningum og skipta-samningum á móti hlutabréfaeign.

7) Íslandsbanka, Landsbanka, Búnaðarbanka, Kaupþingi banka og sex stærstu sparissjóðum.

Mynd 7.
Markaðsverðbréf í eigu banka og sparissjóða, nettó, í ma.kr.

Mynd 8.
Eiginfjárlutfall með og án vikjandi lána.

víkjandi lána B og C miðað við lok júní 2000. Frá miðju ári 2000 til miðs árs 2001 hækkuðu hlutföllin í 13% og 9,7% án víkjandi lána B og C. Undanfarin tvö misseri hafa eiginfjárlutföll sparisjóðanna lækkað á ný og námu í lok júní sl. 11,9% og 9,1% án víkjandi lána B og C.

Síðustu ár hefur Fjármálaeftirlitið varað við hugsanlegum afleiðingum lágra eiginfjárlutfalla. Ljóst er að eiginfjárlutföll viðskiptabanka og sparisjóða hafa hækkað frá lágmarki fyrri ára. Að mati Fjármálaeftirlitsins þurfa viðskiptabankar og sparisjóðir að lágmarki að viðhalda núverandi eiginfjárstöðu með hliðsjón af því að líkur eru á vaxandi útlánatöpum á næstu misserum.

2.2 Verðbréfamarkaður

Velta á verðbréfamarkaði eykst

Heildarvelta hluta- og skuldabréfa í Kauphöll Íslands hefur farið vaxandi allt frá 2. ársfjórðungi 2000, en þá var heildarveltan 91 ma.kr. Fór heildarveltan hægt vaxandi frá þeim tíma og tók síðan stökk á 4. ársfjórðungi 2001, var þá 228 ma.kr., og hélt áfram að vaxa fram á árið 2002. Viðskipti með skuldabréf eiga stóran þátt í þessum vexti, en þar hefur verið stöðug veltuaukning allt frá 2. ársfjórðungi 2000, sbr. mynd 9, að undanteknum 4. ársfjórðungi 2000 og 1. ársfjórðungi 2002, en þar varð örlitill samdráttur. Viðskipti með hlutabréf hafa hins vegar farið vaxandi frá 3. ársfjórðungi 2001.

Hækkun einstakra viðskipta

Almenn niðursveifla hefur verið á verðbréfamörkuðum um allan heim og hafa atburðir frá 11. september 2001 svo og bókhaldshneyksli dýpkað niðursveifluna. Niðursveifla varð einnig á íslenskum verðbréfamarkaði. Sveiflan virðist þó hvorki hafa orðið jafn djúp né verið jafn langvinn og á stærstu mörkuðum erlendis, en segja má að uppsveifla hér hafi verið stöðug síðan á 3. ársfjórðungi 2001. Mikil viðskipti hafa átt sér stað á skuldabréfamarkaði allt frá áramótum 2001, en aðeins hefur dregið úr viðskiptum nú á árinu 2002, sbr. mynd 9. Það er athyglisvert að meðalfjárhæð einstakra viðskipta með skuldabréf hefur farið hækkanandi með hverjum ársfjórðungi. Almenna reglan er sú að þegar vöxtur er á hlutabréfamarkaði er samdráttur á skuldabréfamarkaði og öfugt. Þessi fylgni virðist ekki eiga sér stað hér.

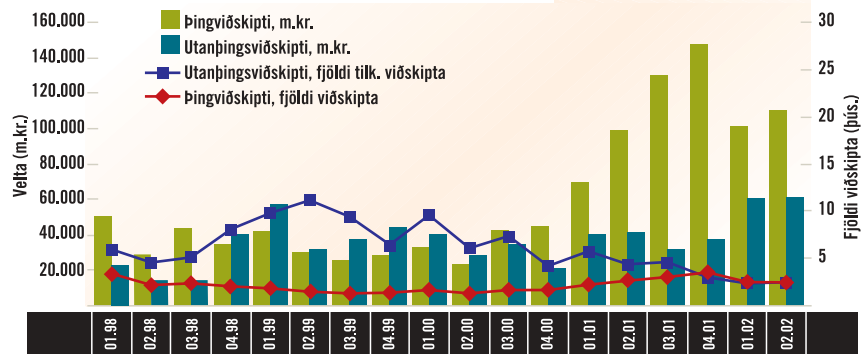
Þegar lítið er á mynd 10 sést að heildarvelta utanþingsviðskipta með skuldabréf hefur aukist á þessu tímabili á meðan heildarvelta þingviðskipta hefur hins vegar dregist saman á árinu 2002. Sé lítið á fjölda utanþingsviðskipta miðað við veltu sést að hver einstök viðskipti verða stærri.

Viðskipti með hlutabréf urðu einnig fjórlegri á sama tímabili, þ.e. frá og með 4. ársfjórðungi 2001 eftir nokkuð stöðuga niðursveiflu, sbr. mynd 11.

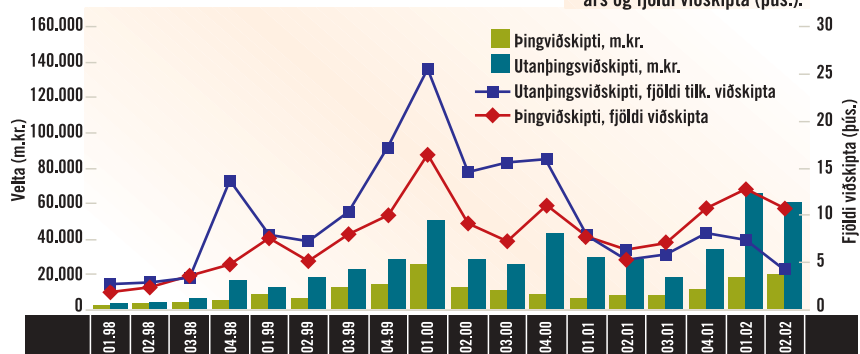
Mynd 9. Heildarviðskipti með skulda- og hlutabréf. Velta (m.kr.) á verðlagi hvers árs og fjöldi viðskipta (þús.).

Mynd 10. Heildarviðskipti með skuldabréf. Velta (m.kr.) á verðlagi hvers árs og fjöldi viðskipta (þús.).

Mynd 11. Heildarviðskipti með hlutabréf. Velta (m.kr.) á verðlagi hvers árs og fjöldi viðskipta (þús.).

Velta utanþingsviðskipta með hlutabréf hefur hækkað hlutfallslega meira á þessu tímabili en velta þingviðskipta og hver einstök utanþingsviðskipti eru því hærri að sama skapi. Ein ástæða þessarar hækkunar er sú að töluvert hefur verið um kaup á fyrirtækjum og yfirtökur á síðustu misserum. Greiðslumáti slíkra viðskipta hefur gjarnan verið á þann hátt að greitt hefur verið með hlutabréfum í yfirtökufyrirtækinu og fara þau viðskipti fram utanþings.

Hlutabréfavisítölur á uppleið

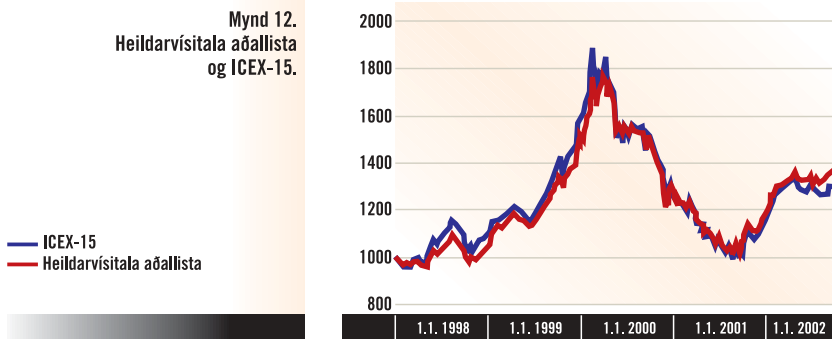
Hlutabréfavisítölur á Íslandi hækkuðu nokkuð stöðugt lengi vel og náðu hámarki sínu á 1. ársfjórðungi ársins 2000, sbr. mynd 12. Heildarvísitala aðallista náði þá tæpum 1800 stigum en ICEX-15 tæpum 1900 stigum. Eftir það fóru vísi-

tölurnar lækkandi og voru í lágmarki á 3. ársfjórðungi 2001 en þá var heildarvísitala aðallista um 1000 stig en ICEX-15 fór undir 1000 stiga múrinn. Frá þeim tíma hafa þessar vísitölur farið hækkanði og eru yfir 1300 stig miðað við 3. ársfjórðung 2002. Heildarvísitala aðallista hefur þó hækkað meira en ICEX-15 fyrstu 3 ársfjórðunga þessa árs, eða um 15,9% á móti 12,3%. Þessi uppsveifla íslenskra hlutabréfavisítalna er athyglisverð sé litið til stærstu verðbréfamarkaða erlendis, en þar er ekki að sjá sambærilega uppsveiflu þar sem hlutabréfavisítölur hafa farið lækkandi það sem af er ári.

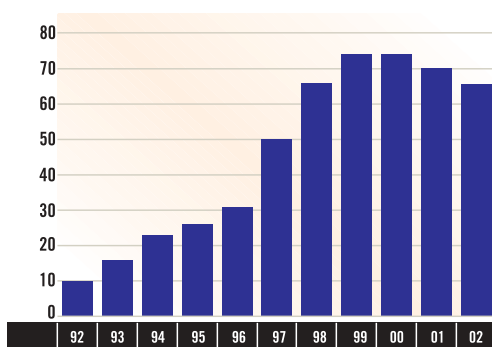
Skráðum fyrirtækjum í kauphöll fækkar

Allt frá árinu 1992 til ársins 1999 fór skráðum félögum fjölgandi í kauphöllinni, eða úr 11 félögum í 75, sbr. mynd 13. Talan var óbreytt árið 2000 en lækkaði síðan og var 71 félag skráð í kauphöll árið 2001. Í lok september 2002 hafði skráðum fyrirtækjum fækkað í 66. Aðeins eitt nýtt félag (Vátryggingafélag Íslands hf.) hefur verið skráð á árinu, en 6 verið afskráð (Húsasmiðjan hf., Keflavíkurverktakar hf., Loðnurvinnslan hf., Skagstrendingur hf., Talenta Hátækni hf. og Útgerðarfélag Akureyringa hf.) miðað við lok 3. ársfjórðungs 2002. Hafa tvö fyrirtæki til viðbótar verið afskráð nú í byrjun október (Delta hf. og Þróunarfélag Íslands hf.). Samþjöppun hefur verið mikil í lyfjaiðnaði og sjávarútvegi og er útlit fyrir enn frekari hagræðingu í sjávarútvegi. Hlutabréfasjóðir hafa einnig tilkynnt um breytingar, en þegar hefur verið sagt frá viðræðum tveggja hlutabréfasjóða um samruna við önnur félög. Aðeins eitt fyrirtæki hefur tilkynnt opinberlega að það muni sækja um skráningu í kauphöll fyrir áramót. Útlit er því fyrir enn meiri fækkun skráðra félaga það sem eftir lifir árs, en þegar er vitað um nokkur félög sem verða afskráð á 4. ársfjórðungi. Ástæður áður nefndra afskráninga eru tvíþættar, annars vegar hafa félög verið afskráð vegna samruna við önnur fyrirtæki sem einnig eru skráð í kauphöll og hins vegar vegna þess að þau uppfylltu ekki lengur skilyrði um dreifða eignaraðild. Þegar litið er á þau félög sem hafa þegar verið afskráð er það sameiginlegt með þeim að velta með bréf þeirra hefur verið lítil. Þessi þróun er því jákvæð fyrir verðbréfamarkaðinn, en þau fyrirtæki sem eftir eru styrkjast og seljanleiki hlutabréfa þeirra eykst, sem aftur dregur úr áhættu fjárfesta.

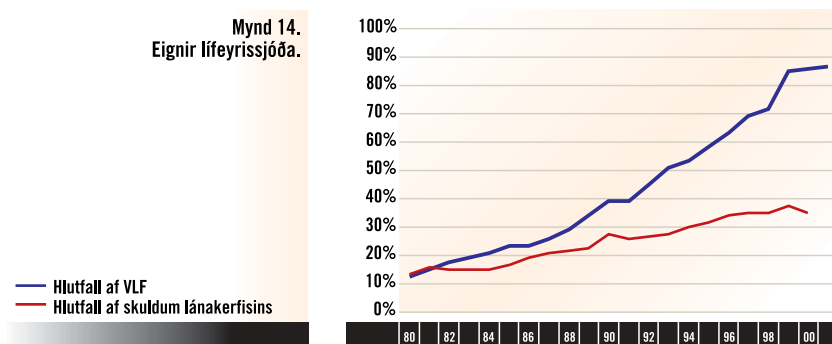
Mynd 12.
Heildarvísitala aðallista
og ICEX-15.

Mynd 13.
Fjöldi skráðra félaga í
Kauphöll Íslands.

Mynd 14.
Eignir lífeyrissjóða.

2.3 Lífeyrismarkaður

Neikvæð raunávöxtun á árinu 2001

Hrein eign lífeyrissjóða til greiðslu lífeyris í árslok 2001 nam 644,8 ma.kr. Raunaukning hreinnar eignar á árinu 2001 var um 5% sem er sama aukning og árið áður. Iðgjaldgreiðslur fóru úr 49,7 ma.kr. á árinu 2000 í 62,7 ma.kr. á árinu 2001 og lífeyrisgreiðslur úr 18,9 ma.kr. í 22,2 ma.kr., þ.e. nettó aukning inngreiðslna var 9,7 ma.kr. Hrein raunávöxtun lífeyrissjóða á árinu 2001 var neikvæð um 1,9%. Á mynd 15 má sjá hreina raunávöxtun á árunum 1991-2001 og sker hrein raunávöxtun árunum 2000 og 2001 sig úr. Síðustu 10 árin hefur meðaltal hreinnar raunávöxtunar verið 5,9%. Breytt eignasamsetning lífeyrissjóða, þ.e. aukning hlutabréfa og hluteildarskírteina verðbréfasjóða, mun leiða til meiri sveiflna í ávöxtun í framtíðinni.

Í samanburði við aðrar hagstærðir voru eignir lífeyrissjóðanna rúmlega 86% af vergri landsframleiðslu (VLF) í lok árs 2001 og höfðu vaxið úr 39% árið 1990. Eignir lífeyrissjóða sem hlutfall af skuldum lánakerfisins jukust úr 26% á árinu 1991 í 34% á árinu 2001, sbr. mynd 14.

Fjárfestingaheimildir lífeyrissjóða

Í lögum um lífeyrissjóði eru ákvæði um fjárfestingar lífeyrissjóða, sem miða að dreifingu eigna á ýmsa flokka verðbréfa, auk þess sem kveðið er á um að tillit skuli tekið til áhættu jafnt sem ávöxtunar í fjárfestingaákvörðunum. Frá árslokum 2000 hafa fjárfestingar lífeyrissjóða og flokkun þeirra verið til sérstakrar athugunar. Fjárfestingar flestra lífeyrissjóða eru í samræmi við ákvæði lífeyrissjóðalaganna. Helstu athugasemdir Fjármálaeftirlitsins í þeim athugunum sem gerðar hafa verið varða fjárfestingar umfram heimildir í óskráðum verðbréfum eftir gildistöku lífeyrissjóðalaganna.

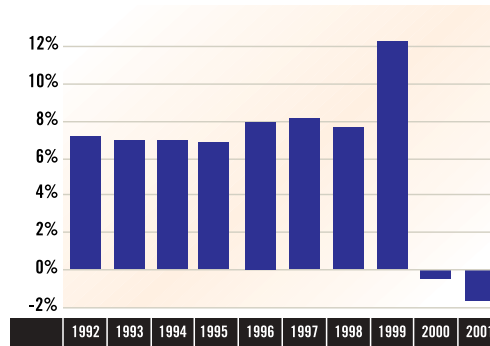
Litlar breytingar á eignasamsetningu

Í árslok 2001 var hlutfall óskráðra verðbréfa 9% af hreinni eign lífeyrissjóða en í árslok 2000 var hlutfallið 10%, sjá mynd 16. Þrátt fyrir að heildarhlutfall óskráðra verðbréfa sé undir hámarksheimildum voru 23 lífeyrissjóðir af 54 með yfir 10% í óskráðum verðbréfum í árslok 2001. Þann 30. júní sl. hafði þeim fækkað í 21.

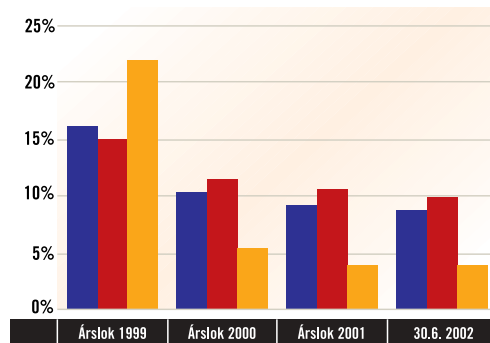
Hlutabréfaeign lífeyrissjóðanna í heild í árslok 2001, bein eign og eign í gegnum verðbréfasjóði, var 192 ma.kr. eða 30% af hreinni eign til greiðslu

lífeyris en í árslok 2000 var hún 181 ma.kr. eða 32% af eignum, sjá mynd 17. Í árslok 2001 var hlutfall hlutabréfa af hreinni eign lífeyrissjóða/deilda á bilinu 0-49% en hæsta leyfilega hlutfall er 50%. Þann 30. júní sl. var hlutabréfaeign lífeyrissjóðanna í heild komin í 27,7% af eignum. Á mynd 17 má sjá að nánast enginn munur var þann 30. júní sl. á hlutfalli hlutabréfa í safni sjóða með ábyrgð og sjóða án ábyrgðar en munurinn var mikill á árunum 1999 og 2000.

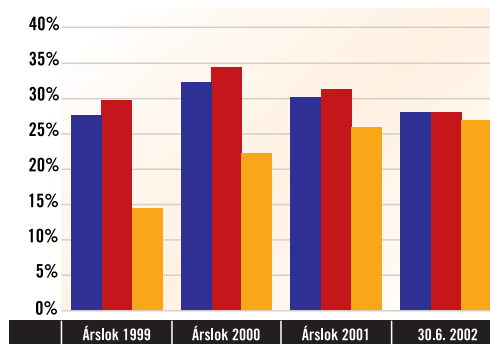
Gengisbundnar eignir lífeyrissjóða fóru úr 23% í árslok 2000 í 22% í árslok 2001. Samkvæmt heimildum í lífeyrissjóðalögum er leyfilegt að vera með allt að 50% af eignum í erlendum gjaldmiðlum. Enginn sjóður var nálægt því hámarki en 7 sjóðir/deildir voru með yfir 30% eigna sinna í erlendum myntum og var hæsta hlutfallið 39%. Þann 30. júní sl. var hlutfall gengisbundinna eigna

Mynd 15.
Hrein raunávöxtun lífeyrissjóða.

Mynd 16.
Hlutfall óskráðra verðbréfa.

Mynd 17.
Hlutfall hlutabréfa.

lífeyrissjóða komið niður í 18%, sbr. mynd 18, og er munur á hlutfalli gengisbundinna eigna hjá sjóðum með ábyrgð og sjóðum án ábyrgðar nánast enginn, sem er mikil breyting frá árinu 1999.

Fjárhagsstaða lífeyrissjóða

Samkvæmt lífeyrissjóðalögnum telst sjóður vera í jafnvægi sé mismunur á hreinni eign til greiðslu lífeyris, ásamt núvirtum framtíðariðgjöldum, og heildarlífeyrisskuldbindingum ekki meiri en 10% eða 5% í 5 ár í röð.

Í árslok 2001 voru 27 samtryggingadeildir af 45 án ábyrgðar reknar með halla, þar af voru 2 reknar með meira en 10% halla og 9 deildir voru með halla á bilinu 5-10%. Hins vegar voru 18 deildir reknar með afgangi, þar af 1 með meira en 10%. Leiði árleg úttekt tryggingastærðfræðings í ljós að lífeyrissjóður sé ekki í jafnvægi ber að breyta samþykktum hans þannig að jafnvægi náist. Í árslok 2002 eru 5 ár liðin frá því að lög um lífeyrissjóði tóku gildi og þá fyrst mun reyna á ákvæði laganna um að sjóðir sem reknir eru með mismun á bilinu 5-10% samfellt í 5 ár þurfi að gera breytingar á samþykktum sínum.

Samtryggingadeildir þeirra lífeyrissjóða sem hafa bakábyrgð ríkis, sveitarfélaga eða banka á skuldbindingum eru undanskildar ákvæðum laga um fulla sjóðsöfnun. Þessir sjóðir taka ekki við nýjum sjóðfélögum utan 2 sem hafa nýtt sér heimild í

lögum til að stofna nýjar deildir sem byggja á fullri sjóðsöfnun. Fjárhagsstaða lífeyrissjóða með bakábyrgð er í flestum tilfellum slæm, en lokun þeirra hefur í för með sér að hraðar gengur á eignir þó dregið sé úr aukningu heildarskuldbindinga til lengri tíma lítið. Um er að ræða samtals 17 samtryggingadeildir og eru 15 þeirra reknar með halla á bilinu 4-96%, hinar 2 eru reknar í jafnvægi.

Lífeyrisbyrði lífeyrissjóða er mælikvarði sem nota má til að álykta um stöðu og framtíðarhorfur lífeyrissjóða en lífeyrisbyrði er lífeyrisgreiðslur sem hlutfall af iðgjöldum. Lífeyrisbyrði hækkar almennt eftir því sem sjóðirnir eldast og há lífeyrisbyrði gefur til kynna að hraðar gengur á eignir sjóðsins. Þannig er lífeyrisbyrði lífeyrissjóða án bakábyrgðar á bilinu 0-180%. Hins vegar er lífeyrisbyrði lífeyrissjóða með bakábyrgð á bilinu 0,3-170%. Lífeyrisbyrði lífeyrissjóða í heild er um 35%.

Aukin fjölbreytni í lífeyriskerfum

Þann 1. júlí 2002 voru starfandi lífeyrissjóðir alls 52 en þar af taka 11 þeirra ekki lengur við iðgjöldum og eru fullstarfandi sjóðir því 41. Af 52 (41) lífeyrissjóðum teljast 38 (28) vera lífeyrissjóðir án ábyrgðar annarra og 14 (13) lífeyrissjóðir með ábyrgð annarra.

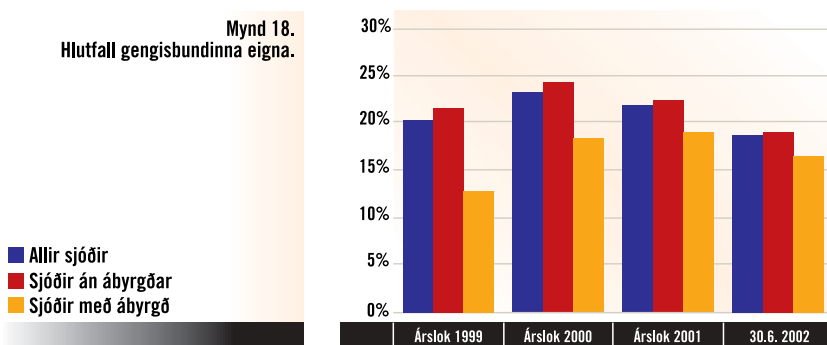
Töluvert margir lífeyrissjóðir starfa í fleiri en einni samtryggingadeild vegna mismunandi réttindakerfa og 21 lífeyrissjóður er með séreignardeild. Samtryggingadeildir og séreignarleidir lífeyrissjóða eru samtals 103.

Skipting heildareigna lífeyrissjóða í lok árs 2001 eftir lífeyriskerfum er eftirfarandi: stigakerfi 443,6 ma.kr. (68,8%), hlutfallskerfi 127,7 ma.kr. (19,8%), aldurstengt kerfi 30,6 ma.kr. (4,7%) og séreignarsparnaður 42,8 ma.kr. (6,6%). Skipting heildareigna lífeyrissjóða á milli kerfa er lítið breytt frá árslokum 1999, sjá mynd 19. Helsta breytingin sem átt hefur sér stað er hækkun eigna í aldursháðu kerfi og hlutfallskerfi um tæp 5% á kostnað eigna í hefðbundnu stigakerfi. Hækkun eigna í hlutfallskerfi má nánast alfarið rekja til innborgana í B-deild LSR. Séreign er enn mjög lítill hluti af heildareignum sjóðanna.

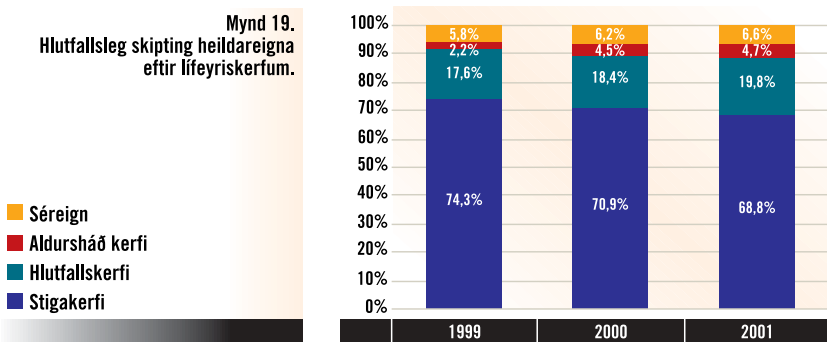
Viðbótartryggingavernd og séreignarlífeyris-sparnaður

Vörsluaðilar lífeyrissparnaðar eru nú 50 talsins, þ.e. 22 lífeyrissjóðir, 4 bankar, 20 sparissjóðir, 3 líftryggingafélög og 1 verðbrefafyrirtæki.

Mynd 18.
Hlutfall gengisbundinna eigna.

Mynd 19.
Hlutfallsleg skipting heildareigna eftir lífeyriskerfum.

Lífeyrissparnaður hefur aukist stöðugt undanfarin ár samkvæmt upplýsingum sem Fjármálaeftirlitið hefur safnað saman frá vörsluaðilum lífeyrissparnaðar. Eignir séreignardeilda lífeyrissjóða, að undanskildum þeim 7 sjóðum sem störfuðu sem hreinir séreignarsjóðir fram að gildistöku laga nr. 129/1997 þann 1. júlí 1998, voru 1 ma.kr. í árslok 1999, 1,9 ma.kr. í árslok 2000 og 3,4 ma.kr. í árslok 2001.

Lífeyrissparnaður í vörslu annarra en lífeyrissjóða var 0,6 ma.kr. í árslok 1999, 2,0 ma.kr. í árslok 2000 og 5,5 ma.kr. í árslok 2001. Þannig var lífeyrissparnaður í vörslu annarra en lífeyrissjóða sem störfuðu sem hreinir séreignarsjóðir fyrir gildistöku laga nr. 129/1997 8,9 ma.kr. í árslok 2001.

Á mynd 20 er sýnd nánari sundurliðun á lífeyrissparnaði eftir vörsluaðilum og þróunin síðustu 3 árin.

Heildarséreignarsparnaður í vörslu lífeyrissjóða og annarra vörsluaðila var 30,6 ma.kr. í árslok 1999, 37 ma.kr. í árslok 2000 og 48,3 ma.kr. í árslok 2001. Stærstur hluti lífeyrisréttinda í séreign tengist því þeim 7 lífeyrissjóðum sem voru hreinir séreignarsjóðir fyrir gildistöku laga nr. 129/1997.

Lífeyrisréttindi í séreign geta sprottið af viðbótariðgjaldi umfram lögbundið 10% iðgjald annars vegar og af 10% lögbundnu iðgjaldi til lágmarkstryggingaverndar hins vegar. Séreign sem sprettur af 10% lögbundnu iðgjaldi skiptist í séreign til lágmarkstryggingaverndar og séreign til viðbótaryggingaverndar. Nú eru 7 lífeyrissjóðir sem nýta sér heimildir í lögum til að skilgreina lágmarkstryggingavernd lægri en 10% og bjóða upp á lágmarkstryggingavernd sem er samþætting séreignar og sameignar. Sjóðfélagi getur óskað eftir að sá hluti lögbundins lágmarksiðgjalds sem skilgreindur er sem séreign sé ráðstafað til annars vörsluaðila lífeyrissparnaðar, honum að kostnaðarlausu.

Hrein eign lífeyrissjóðanna var 644,8 ma.kr. í árslok 2001 og lífeyrissparnaður í vörslu annarra en lífeyrissjóða 5,5 ma.kr. Þannig var lífeyrissparnaður í séreign og sameign 650,3 ma.kr. í árslok 2001. Lífeyrissparnaður í vörslu annarra en lífeyrissjóða sem störfuðu sem hreinir séreignarsjóðir fyrir gildistöku laga nr. 129/1997 var því 1,4% af heildareignum lífeyrissjóða og annarra vörsluaðila, en heildarséreignarsparnaður í vörslu allra lífeyrissjóða og annarra vörsluaðila 7,5%.

8) Þessar tölur eru samanlagðar tölur allra váttryggingafélaganna. Ekki er tekið tillit til þess að váttryggingafélög eiga eignarhluti í öðrum váttryggingafélögum, sem verður til þess að hagnaður er tvítalinn að hluta.

2.4 Váttryggingamarkaður

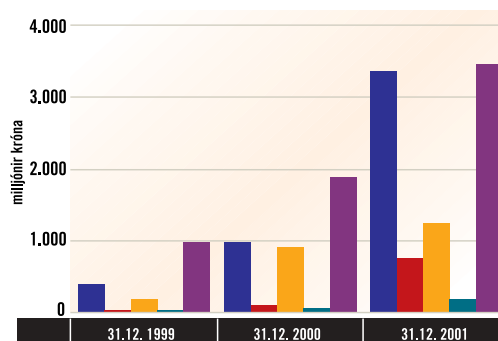
Aukinn hagnaður váttryggingafélaga

Árið 2001 var afkoma váttryggingafélaga betri en á undanförunum árum. Má m.a. rekja það til lítillar aukningar á eigin tjónum félaganna samanborið við eigin iðgjöld, en eigin tjón váttryggingafélaga hækkuðu mikið á árunum 1999 og 2000.

Hér er gerð nánari grein fyrir starfsemi íslenskra váttryggingafélaga eins og hún birtist í ársreikningum fyrir reikningsárið 2001. Allar fjárhæðir eru færðar til verðlags ársins 2001. Breytingar fjárhæða á milli ára verða því breytingar umfram verðlagsbreytingar. Viðlagatrygging Íslands starfar samkvæmt sérlögum, hefur afmarkað hlutverk og er því sleppt í umfjöllun um rekstur váttryggingafélaga hér. Iðgjöld Viðlagatryggingar voru 721 m.kr. á árinu 2001, en tjón námu 161 m.kr. Á árinu 2000 námu tjón Viðlagatryggingar hins vegar 2,6 ma.kr.

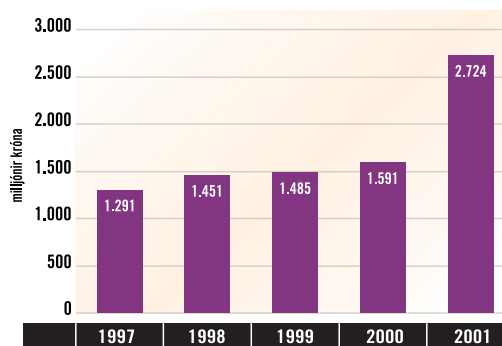
Samanlagður hagnaður váttryggingafélaganna⁸ var 2,7 ma.kr. á árinu 2001 og jókst um 71%. Mynd 21 sýnir hvernig hagnaður hefur þróast frá 1997.

Í rekstrarreikningi er fjárfestingatekjum skipt á váttryggingarekstur og fjármálastarfsemi og síðan reiknaður hagnaður af hvorum hluta starfseminnar um sig. Þessi skipting hefur hvorki áhrif á fjárfest-

Mynd 20. Lífeyrissparnaður hjá vörsluaðilum öðrum en þeim sem voru hreinir séreignarsjóðir fyrir gildistöku laga nr. 129/1997.

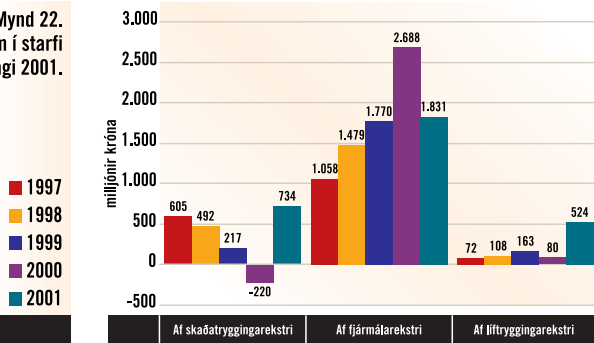
■ Bankar
■ Sparisjóðir
■ Verðbréfafyrirtæki
■ Lífeyringsfélög
■ Lífeyrissjóðir aðrir en þeir sem voru hreinir séreignarsjóðir fram að gildistöku laga nr. 129/1997

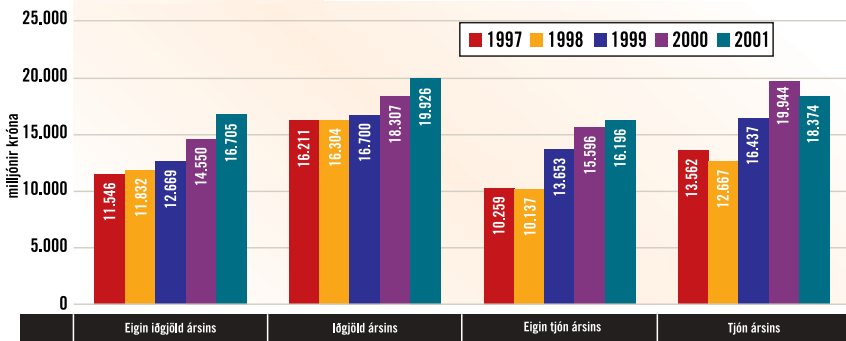
Mynd 21. Hagnaður váttryggingafélaga á verðlagi 2001.

ingatekjur í heild né niðurstöðutölu rekstrarreikningsins, hagnaðinn. Hagnaður af váttryggingarekstri hafði minnkað ár frá ári síðan þessi reikniaðferð var fyrst notuð við reikningskil fyrir árið 1996 en hagnaður af fjármálarekstri aukist á móti. Á árinu 2001 varð hins vegar sú breyting að hagnaður af váttryggingarekstri varð sá mesti síðan 1996, en hagnaður af fjármálarekstri dróst saman frá árinu áður. Almennt má þó segja að töluverður hagnaður hafi verið á öllum sviðum starfseminnar. **Mynd 22** sýnir hvernig hagnaður af helstu þáttum starfseminnar hefur skipst frá árinu 1997.

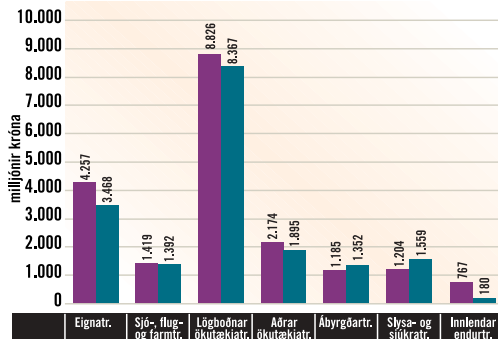
Mynd 22.
Hagnaður af helstu þáttum í starfi váttryggingafélaga á verðlagi 2001.

Mynd 23.
Skaðatryggingar: Iðgjöld og tjón á verðlagi 2001.

Mynd 24.
Tjón ársins á verðlagi 2001.

Tjónagreiðslur váttryggingafélaga lækka – iðgjöld hækka

Iðgjaldatekjur skaðatryggingafélaganna héldu áfram að hækka á árinu 2001. Iðgjaldatekjur ársins hækkuðu um 9% umfram verðlagsbreytingar frá fyrra ári eða um 1,6 ma.kr. og námu 19,9 ma.kr. Sé eingöngu horft á ökutækjatrýggingar var hækkanin 1,9 ma.kr. Einnig hækkuðu iðgjöld lítilliga í öðrum greinum frumtrygginga, en á móti kom veruleg lækkun iðgjalda í endurtryggingum. Iðgjöld í innlendum endurtryggingum lækkuðu um 800 m.kr. eða 71%.

Tjón ársins lækkuðu hins vegar frá fyrra ári um 8% eða um 1,6 ma.kr. Mestu munar um að tjón í eignatryggingum drógust saman um tæpar 800 m.kr. Einnig lækkuðu tjón í lögboðnum ökutækjatrýggingum um 460 m.kr., en eru þó enn sem fyrr hærri en iðgjöld ársins í sömu grein. Tjón í innlendum endurtryggingum lækkuðu um tæpar 600 m.kr. Þegar hlutur endurtrygginga í iðgjöldum og tjónum hefur verið dreginn frá standa eftir eigin iðgjöld ársins að fjárhæð 16,7 ma.kr. og eigin tjón að fjárhæð 16,2 ma.kr.

Mynd 23 sýnir þróun í iðgjöldum og tjónum í skaðatryggingum síðan 1997, annars vegar þróun heildarfjárhæða og hins vegar iðgjöld og tjón í eigin hlut. Þrátt fyrir lækkun tjóna í heild á árinu 2001 hafa tjón í eigin hlut hækkað. Ástæðan er sú að á árinu á undan urðu stærri tjón sem voru að stærri hluta bætt af endurtryggingendum félaganna.

Auk iðgjalda og tjóna hafa rekstrarkostnaður, fjárfestingatekjur og breyting á útjöfnunarskuld mikil áhrif á afkomu váttryggingastarfseminnar. Rekstrarkostnaður var 3,5 ma.kr. og hefur hækkað jafnt og þétt síðustu ár. Í heildina var lagt í útjöfnunarskuld á árinu, samtals um 269 m.kr. Á árinu var farið fram á við váttryggingafélögin að þau settu sér reglur um ákvörðun um breytingu á útjöfnunarskuld. Einungis þau félög sem sett hafa sér reglur og fengið þær staðfestar af Fjármálaeftirlitinu hafa heimild til að leggja í útjöfnunarskuld.

Einstakir greinaflokkar skaðatrygginga

Mynd 24 sýnir hvernig tjón ársins skiptast eftir greinaflokkum og samanburð við fyrra ár. Tjón í eignatryggingum lækkuðu um tæpar 800 m.kr. frá fyrra ári eða um 19%. Endurtryggingastarfsemi íslenskra váttryggingafélaga hefur dregist verulega saman þar sem stærsta endurtryggingafélagið, Íslensk endurtrygging hf., er hætt að taka að sér nýjar tryggingar. Umfang ábyrgðartrygginga og

slysa- og sjúkratrygginga hefur aukist jafnt og þétt á milli ára, mælt bæði í iðgjöldum og tjónum. Í lögboðnum ökutækjatrýggingum lækkuðu tjón um tæpar 500 m.kr., eða 5%, og námu um 8,4 ma.kr. eða 46% af öllum frumtryggingatjónum. Tjónagreiðslur skiptust þannig að tjónaskuld hækkaði um 2,5 ma.kr. en bókfærð tjón námu 5,9 ma.kr. Árið 2000 voru tjónin á verðlagi þess árs 8,3 ma.kr. en skiptust þannig að hækkan á tjónaskuld nam 2,7 ma.kr. en bókfærð tjón 5,6 ma.kr. Tjón í lögboðnum ökutækjatrýggingum voru 513 m.kr. umfram iðgjöld eða 7%. Í allri váttryggingastarfsemi voru þó iðgjöld umfram tjón um 1,56 ma.kr. og þar af voru iðgjöld í frjálsum ökutækjatrýggingum tæpum 1 ma.kr. umfram tjón eða 51%.

Mynd 25 sýnir hvernig iðgjöld ársins hafa þróast í helstu greinaflokkum skaðatrygginga. Jafnframt sést innbyrðis vægi einstakra greinaflokka í iðgjaldatekjum.

Frumtryggingaiðgjöld ársins 2001 voru samtals 19,6 ma.kr. en samsvarandi tjón 18,0 ma.kr. Í endurtryggingum, innlendum og erlendum, sem íslensk váttryggingafélög tóku að sér voru iðgjöld tæplega 320 m.kr. en tjón 356 m.kr.

Í lögboðnum ökutækjatrýggingum hækkuðu iðgjaldatekjur um 1,6 ma.kr. frá fyrra ári eða um 25%. Iðgjöld ökutækjatrýgginga voru hækkuð á miðju ári 2000 og kom því hluti þeirrar hækkunar fram á árinu 2001. Hluttur lögboðinna ökutækjatrýgginga var 40% af heildariðgjöldum frumtrygginga og hefur hækkað úr 37% árið 2000. Hluttur ökutækjatrýgginga í heild var 55% af samanlögðum frumtryggingaiðgjöldum á árinu 2001 og hefur einnig aukist jafnt og þétt á undanförunum árum.

Vöxtur í líftryggingastarfsemi

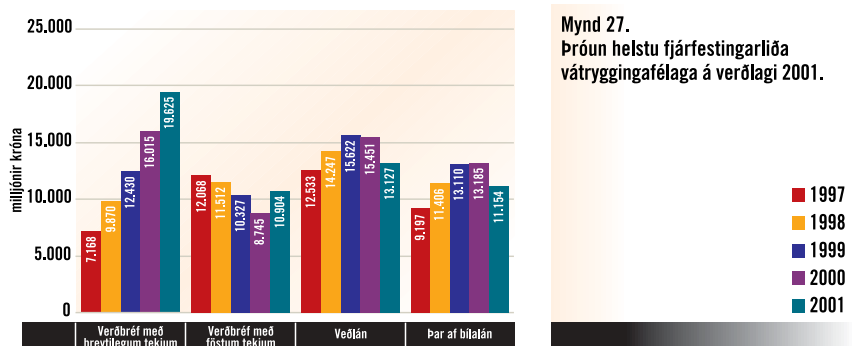
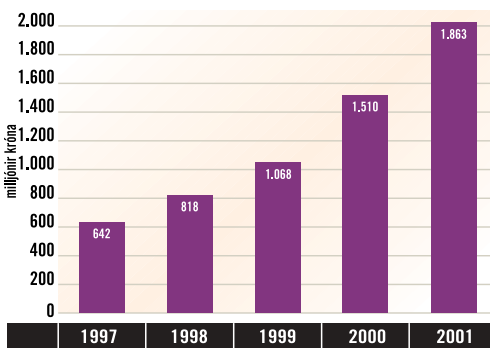
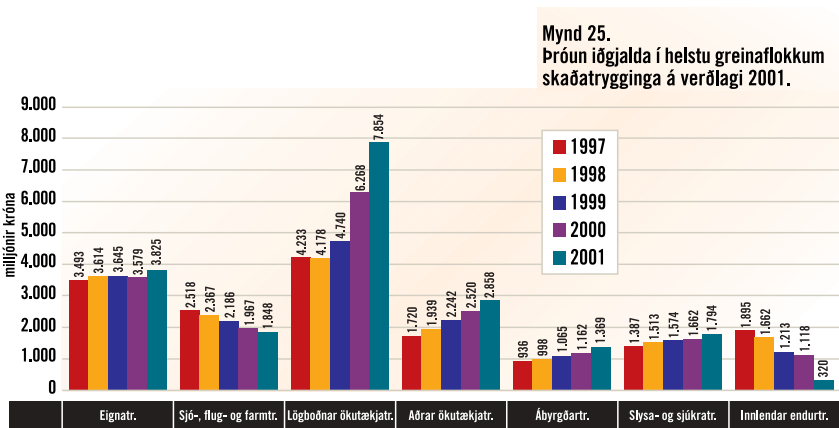
Síðustu ár hafa bókfærð iðgjöld líftryggingafélaga aukist jafnt og þétt. Á föstu verðlagi jukust iðgjöldin um 353 m.kr. eða 23%. Bókfærð iðgjöld voru 1,9 ma. kr. á árinu 2001. Vöxtur í líftryggingum með fjárfestingaáhættu líftryggingartaka hélt áfram og umfang þessa þáttar nærri tvöfaldaðist á sama ári.

Mynd 26 sýnir þróun bókfærðra iðgjalda í líftryggingum á árunum 1997-2001. Til viðbótar iðgjöldum sem greidd voru til innlendra líftryggingafélaga voru 516 m.kr. greiddar í iðgjöldum til erlendra líftryggingafélaga í gegnum innlendar váttryggingamiðlanir.

Eignir váttryggingafélaga aukast

Samanlagðar eignir váttryggingafélaga voru 71 ma.kr. við lok ársins 2001 og höfðu þá hækkað frá fyrra ári um 7,7 ma.kr. Í samræmi við eðli váttryggingastarfsemi voru fjárfestingar stærsti eignarliður félaganna, 50,9 ma.kr. í árslok 2001. Skuldamegin er váttryggingaskuldin stærst, 48 ma.kr. Í grófum dráttum má segja að fjárfestinga- og váttryggingaskuld séu nálægt 70% af efnahagsreikningnum.

Mynd 27 sýnir þróun helstu fjárfestingaliða frá 1997. Vöxtur í fjárfestingum var einkum í verðbréfum með breytilegum tekjum, en einnig jukust fjárfestingar í verðbréfum með föstum tekjum. Bilalán drógust saman á árinu 2001.

Viðá erlendis hafa eignir váttryggingafélaga lækkað verulega vegna lækkana á flestum hlutabréfamörkuðum. Sú þróun hefur ekki orðið í sama mæli hér á landi enda hafa lækkanir á innlendum hlutabréfum ekki verið jafn miklar og erlendis og verðbréfaeign váttryggingafélaganna er að mestu í innlendum bréfum. Íslensku váttryggingafélögin færa hlutabréf sín á kaupverði eða markaðsverði, hvort sem lægra reynist, í lok reikningsárs. Í árslok

2001 nam bókfært verð skráðra hlutabréfa þriggja stærstu váttryggingafélaganna um 13,1 ma.kr. og markaðsverð um 16,2 ma.kr.

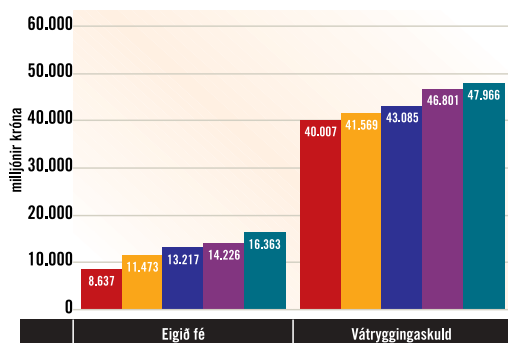
Mynd 28 sýnir eigið fé og váttryggingaskuld í heild. Báðir liðir hafa vaxið jafnt og þétt. Hluti eigin fjár er þó tvítalinn vegna eignarhluta sem váttryggingafélög eiga í öðrum váttryggingafélögum.

Tjónaskuldin í heild var 35,5 ma.kr. eða 3/4 hlutar váttryggingaskuldarinnar. Hún er helmingur af efnahag váttryggingafélaga. Tjónaskuld í lögboðnum ökutækjatrýggingum var 22,6 ma.kr. eða um 2/3 af tjónaskuldinni.

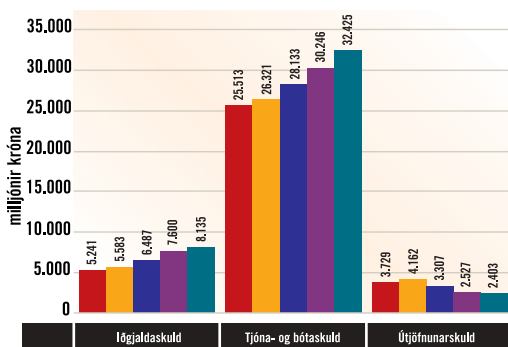
Mynd 29 sýnir þróun helstu liða eigin váttryggingaskuldar. Hlutur endurtryggjenda í váttryggingaskuld er færður sem eignarliður í ársreikningum, en hann nam 4,5 ma.kr. í árslok 2001. Eigin váttryggingaskuld var því samtals 43,5 ma.kr. og hefur aukist um 5,2 ma.kr. frá árinu 2000.

Iðgjaldaskuld hækkar í samræmi við aukin umsvif og hærri iðgjöld í ökutækjatrýggingum og tjónaskuld hækkar einnig vegna þess að óuppgerð tjón á árinu 2001 eru metin hærri en sem nemur uppgjöri eldri tjóna á árinu. Eins og á fyrri árum stafar hækkun tjónaskuldar að mestu leyti af lögboðnum ökutækjatrýggingum, en inni í þeirri tölu eru slysatjón sem hafa langan uppgjörstíma. Aukning tjónaskuldar í þessari grein nemur 2,6 ma.kr. Útjöfnunarskuld dregst litillega saman á föstu verðlagi.

Mynd 28.
Eigið fé váttryggingafélaga ásamt váttryggingaskuld í heild á verðlagi 2001.

Mynd 29.
Helstu liðir eigin váttryggingaskuldar á verðlagi 2001.

3. ÁHERSLUR Í STARFI FJÁRMÁLAEFTIRLITSINS NÆSTU MISSERI

Fjármálaeftirlitið hefur byggt starfsemi sína á skýrum áherslum sem mótaðar eru með hliðsjón af aðstæðum á fjármálamarkaði. Áherslurnar taka ekki meginbreytingum á milli ára heldur mynda kjölfestu í starfseminni yfir lengra tímabil. Yfirlit yfir starfsemina í 1. kafla hér að framan lýsir að stórum hluta verkefnum sem sett eru á verkáætlun og unnin í samræmi við þessar megináherslur.

3.1 Hlutverk stjórna – áhættustyrking og innra eftirlit

Stuðlað er að því að í hverju fjármálafyrirtæki séu stjórnendur sem til þess eru bærir að búa fyrirtækinu sterkt skipulag, skýra stefnu, skilvirkar innri reglur og verkferla, viðeigandi upplýsingakerfi og innri endurskoðun. Með því er stjórnendunum sjálfum og öðrum starfsmönnum kleift að meta með réttu þá áhættu sem í starfseminni felst og stýra henni í samræmi við styrkleika fyrirtækisins.

Skakkaföll í starfsemi fjármálafyrirtækja má undan- tekningarlítið rekja til veikleika í stjórnun, áhættu- styrkingu og innra eftirliti. Fjármálaeftirlitið hefur í starfsemi sinni aflað sér víðtækrar reynslu og þekkingar á starfsemi stjórna fjármálafyrirtækja og leiðum sem þeim eru færar til að sinna hlutverki sínu.

Hingað til hefur Fjármálaeftirlitið lagt áherslu á samskipti við stjórnir fyrirtækja sem eru í erfið- leikum eða gerðar eru alvarlegar athugasemdir við í eftirliti. Á næstu misserum mun Fjármálaeftirlitið leitast við að auka upplýsingamiðlun og samskipti við stjórnir fjármálafyrirtækja almennt. Þannig mun Fjármálaeftirlitið bjóða stjórnarmönnum fjár- málafyrirtækja á hverju sviði fjármálamarkaðar til kynningarfundar þar sem fjallað verður um hlut- verk stjórna og þau tæki sem þær hafa til að sinna hlutverki sínu. Áhersla verður lögð á að fjalla um þau atriði sem úrskaiðis hafa farið að undanförmu að mati Fjármálaeftirlitsins.

Ástæða er til að huga sérstaklega að því hvernig innra eftirliti er sinnt í fjármálafyrirtækjum. Algengt er að innra eftirlit sé í höndum ytri endurskoð- anda samkvæmt sérstökum samningi. Almenn reynsla af þessu gefur tilefni til að hugað sé að frekari aðskilnaði ytri og innri endurskoðunar og mun Fjármálaeftirlitið leita viðræðna við hags- munaaðila um færar leiðir í þessu efni. Fjármála- eftirlitið hefur ennfremur vakið máls á því að

áskilja þurfi í lögjöf um váttryggingafyrirtæki og fyrirtæki í verðbréfabjónustu að til staðar sé innri endurskoðun sem heyrir beint undir stjórn við- komandi fyrirtækis.

3.2 Starfshættir á fjármálamarkaði

Fjármálaeftirlitið fylgist með því að starfsemi á fjár- málamarkaði sé í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti. Í samræmi við þetta leggur Fjármála- eftirlitið áherslu á að fylgjast með starfsháttum á fjár- málamarkaði.

Fjármálaeftirlitið hefur að undanförmu lagt áherslu á að styrkja markaðsvakt og skapa forsendur fyrir skilvirkum eftirliti á verðbréfamarkaði. Enn- fremur hefur Fjármálaeftirlitið hugað sérstaklega að starfsháttum á váttryggingamarkaði og lífeyris- markaði.

Fjármálaeftirlitið telur að huga þurfi sérstaklega að starfsháttum á fjármálamarkaði í tengslum við eftirlit með eigendum virkra eignarhluta í fjár- málafyrirtækjum. Miklar breytingar á eignarhaldi fjármálafyrirtækja undanfarna mánuði og fengin reynsla gefur Fjármálaeftirlitinu tilefni til að huga sérstaklega að því hvernig staðið er að öflun virkra eignarhluta, þátttöku eigenda virkra eignarhluta í stjórnnum fjármálafyrirtækja og áhrifum þeirra á starfsemi viðkomandi fyrirtækja. Fjármálaeftirlitinu er með núgildandi lögum ætlað mikið hlutverk á þessu sviði þar sem leita ber samþykkis fyrir kaup- um á virkum eignarhluta og kveðið á um tæki til áframhaldandi eftirlits eftir að kaup eiga sér stað.

Í tengslum við þetta mun Fjármálaeftirlitið leggja aukna áherslu á eftirlit með viðskiptatengslum fjár- málafyrirtækja og aðila sem venslaðir eru þeim, t.d. stjórnarmanna fjármálafyrirtækis, stærstu hlut- hafa og fyrirtækja í eigna- eða stjórnunartengslum við fjármálafyrirtæki. Þetta á ekki síst við um lána- stofnanir.

Áhættustyrking og innra eftirlit.

Dæmi um almennar aðgerðir á síðasta tímabili:

- Leiðbeinandi tilmæli um innra eftirlit og áhættustyrkingu fjár- málafyrirtækja (1/2002).
- Styrking reglna um mat á afskriftum (5/1/2002).
- Styrking eftirlits með eiginfjár- hlutföllum og gæðum útlána.

Starfshættir á fjármálamarkaði.

Dæmi um almennar aðgerðir á síðasta tímabili:

- Uppbygging markaðsvaktar á verðbréfamarkaði.
- Umræðuskjal vegna tilmæla um greiningar/greiningardeildir.
- Umræðuskjal vegna tilmæla um starfshætti í váttryggingamiðlun.

Markaðsaðhald.

Dæmi um almennar aðgerðir á síðasta tímabili:

- Orðið við athugasemdum og ábendingum Alþjóðagjaldeyrissjóðsins sem settar voru fram í athugun á stöðugleika íslenska fjármálakerfisins.
- Markviss skipulagning á þátttöku Fjármálaeftirlitsins í erlendu samstarfi.

Samkeppnishæfni.

Dæmi um almennar aðgerðir á síðasta tímabili:

- Endurskoðun reglugerðar um ársreikninga váttryggingafélaga annarra en líftryggingafélaga (951/2001) og leiðbeinandi tilmæli um reikningsskil váttryggingafélaga (4/2002).
- Leiðbeinandi tilmæli um viðbótarupplýsingar varðandi fjármálaskjöl í ársreikningum lánastofnana.
- Umræðuskjal um ný skýrsluskil líffeyrissjóða um tryggingafræðilegar úttektir.

3.3 Markaðsaðhald

Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að stuðla að auknu gegnsæi í starfsemi fjármálafyrirtækja. Með því skapast aukin aðhald af hálfu markaðarins, samhliða aðhaldi innra eftirlits og opinbers eftirlits með fjármála-starfsemi.

Fjármálaeftirlitið mun áfram huga að endurskoðun og samræmingu reikningsskila á fjármálamarkaði. Fylgst hefur verið með þróun löggjafar á erlendum vettvangi, en endurbætur og samræming reikningsskila eru mjög til umfjöllunar innan Evrópu-sambandsins og víðar.

Á næstu misserum mun Fjármálaeftirlitið huga að auknu gegnsæi í eftirliti á fjármálamarkaði. Fjármálaeftirlitinu ber að byggja á trúnaði gagnvart hlutaðeigandi aðilum í meðferð mála á öllum sviðum fjármálamarkaðar og ekki er ætlunin að gera á því breytingar. Vegna meginreglna um gegnsæi á verðbréfamarkaði og jafnræði fjárfesta ber Fjármálaeftirlitinu hins vegar að leita allra leiða til að gera grein fyrir starfsemi sinni, ástandi fjármálamarkaða og fjármálastöðugleika. Með því getur Fjármálaeftirlitið fyrir sitt leyti stuðlað að auknu aðhaldi markaðarins. Fjármálaeftirlitið mun eins og hingað til beita heimasíðu sinni og öðrum útgáfum í þessu skyni.

Fjármálaeftirlitið leggur aukna áherslu á hlutverk sitt í upplýsingamiðlun og kynningu á málefnum er tengjast fjármálamarkaði. Sú kynning beinist að svo stöddu aðallega að starfsmönnum fjármálafyrirtækja en nýtist einnig í að byggja upp þekkingu á fjármálamarkaði. Með stækkun húsnæðis hefur Fjármálaeftirlitið nú yfir að ráða aðstöðu til að sinna þessu hlutverki í auknum mæli.

3.4 Samkeppnishæfni fjármálamarkaðar

Fjármálaeftirlitið hefur hlutverki að gegna við að skapa hér samkeppnishæfan fjármálamarkað. Jafnframt ber Fjármálaeftirlitinu að taka þátt í mótun fjármálamarkaðar og fylgja eftir sjónarmiðum um hagsmuni viðskiptamanna og öryggi í fjármálaþjónustu.

Samkeppnishæfni íslensks fjármálamarkaðar er í senn forsenda og ástæða virkra tengsla markaðarins við erlenda fjármálamarkaði. Síaukin starfsemi íslenskra fjármálafyrirtækja erlendis er mikilvægur þáttur í að byggja upp samkeppnishæfni fjármálamarkaðarins í heild. Um leið kæmi þessi erlenda þátttaka tæpast til greina nema vegna þess að hin innlendu fjármálafyrirtækja standast samkeppniskröfur.

Aukin erlend þátttaka innlendra fjármálafyrirtækja kallar á breytingar í yfirsýn Fjármálaeftirlitsins yfir starfsemina og styrkingu á eftirliti á samstæðu-grundvelli. Því leggur Fjármálaeftirlitið áherslu á að styrkja enn frekar samstarf sitt við eftirlitsaðila í þeim ríkjum þar sem starfsemin fer fram.

4. EFTIRLITSSKYLDIR AÐILAR

4.1 Fjöldi eftirlitsskyldra aðila

Þann 30. júní 2002 var fjöldi þeirra aðila sem lúta eftirliti Fjármálaeftirlitsins sem hér greinir:

Eftirlitsskyldir aðilar	Fjöldi	Starfa skv. lögum nr.:
Viðskiptabankar	5	113/1996, með síðari breytingum
Sparisjóðir	24	113/1996, með síðari breytingum
Aðrar lánastofnanir		123/1993, með síðari breytingum
Fjárfestingarbankar	4	123/1993, með síðari breytingum
Fjárfestingarlánasjóðir	4	123/1993, með síðari breytingum
Eignarleigur	3	123/1993, með síðari breytingum
Innlánsdeildir samvinnufélaga	9	22/1991, með síðari breytingum
Verðbréfafyrirtæki	5	13/1996, með síðari breytingum
Verðbréfamiðlanir	3	13/1996, með síðari breytingum
Verðbréfasjóðir	10	10/1993, með síðari breytingum
Rekstrarfélög verðbréfasjóða	6	10/1993, með síðari breytingum
Kauphallir og aðrir skipulegir tilboðsmarkaðir ..	1	34/1998, með síðari breytingum
Verðbréfamiðstöðvar	1	131/1997, með síðari breytingum
Lífeyrissjóðir	52	129/1997, með síðari breytingum
Vátryggingafélög	13	60/1994, með síðari breytingum
Vátryggingamiðlanir	18	60/1994, með síðari breytingum
Aðrir eftirlitsskyldir aðilar	5	Ýmis lög
Samtals	163	

4.2 Breytingar á starfsleyfum, heitum og fjölda eftirlitsskyldra aðila á tímabilinu 1. júlí 2001 til 30. júní 2002

Lánamarkaður

Í september 2001 var nafni Sparisjóðs Öfundar-
fjarðar breytt í Sparisjóður Kaupþings og nafni
Sparisjóðs Súðavíkur í nb.is - sparisjóður eftir að
nýr stofnfjáraðilar komu að rekstri þessara sjóða
og starfsstöðvar þeirra fluttust til Reykjavíkur.
Meginstarfsemi sjóðanna á fyrri starfsstöðvum
hafði áður verið sameinuð Sparisjóði Vestfirðinga
með samþykki viðskiptaráðherra frá 15. júní 2001.
Báðir sparisjóðirnir tóku formlega aftur til starfa í
lok desember 2001. Viðskiptaráðherra samþykkti
samruna Lýsingar hf. við Búnaðarbanka Íslands hf.
þann 16. nóvember 2001. Þann 24. apríl 2002 fékk
síðan nýtt félag, Lýsing hf., starfsleyfi lánastofnunar
á grundvelli laga nr. 123/1993. Félagið tók við
rekstri eldra félags með sama nafni. Þann 11. jan-
úar 2002 fékk Kaupþing banki hf. starfsleyfi við-
skiptabanka á grundvelli laga nr. 113/1996 um
viðskiptabanka og sparisjóði. Félagið starfaði áður
sem lánastofnun á grundvelli laga nr. 123/1993 og
hét þá Kaupþing hf. Í mars 2002 var nafni Íslands-
banka - FBA hf. breytt í Íslandsbanki hf.

Verðbréfamarkaður

Fyrirtæki í verðbréfabjónustu

Þann 7. nóvember 2001 fékk Verðbréfafyrirtæki
Lífiðnar og Sameinaða lífeyrissjóðsins starfsleyfi
sem verðbréfafyrirtæki á grundvelli laga nr. 13/
1996, um verðbréfavíðskipti, en félagið starfaði
áður sem verðbréfamiðlun og hét þá Verðbréfa-
miðlun Lífiðnar og Sameinaða lífeyrissjóðsins.
Þann 14. janúar 2002 staðfesti viðskiptaráðherra
síðan starfsleyfi Virðingar hf. sem verðbréfafyrir-
tækis eftir að nafni félagsins hafði verið breytt.
Þann 27. nóvember 2001 afturkallaði viðskipta-
ráðherra starfsleyfi verðbréfafyrirtækisins Burnham
International á Íslandi hf. með vísan til 2. tölul.
1. mgr. 60. gr. laga nr. 13/1996, um verðbréfa-
víðskipti. Í framhaldi af því var bú félagsins tekið
til opinberra skipta. Þann 11. janúar 2002 sam-
þykkti viðskiptaráðherra samruna Landsbréfa hf.
og Landsbanka Íslands hf. Starfsleyfi Landsbréfa
sem fyrirtækis í verðbréfabjónustu féll því úr gildi
sama dag.

Verðbréfasjóðir og rekstrarfélög verðbréfasjóða
Þann 26. nóvember 2001 samþykktu hluthafafundurir í Verðbréfasjóðnum hf. og Hávöxtunarfélaginu hf. sameiningu félaganna. Reikningslegur samruni þeirra miðast við 30. júlí 2001 en frá þeim degi tók Hávöxtunarfélagið við öllum réttindum og skyldum vegna fyrrnefnda félagsins. Þann 17. desember 2001 fékk Visitólusjóður BÍ hf. starfsleyfi verðbréfasjóðs, sem eingöngu er heimilt að markaðssetja hér á landi, skv. 2. gr. laga nr. 10/1993, um verðbréfasjóði. Félagið hefur gert rekstrarsamning við Rekstrarfélag verðbréfasjóðs Búnaðarbankans hf., sem mun sjá um daglegan rekstur þess. Þann 8. apríl 2002 fékk Verðbréfasjóður ÍV hf. starfsleyfi verðbréfasjóðs, sem eingöngu er heimilt að markaðssetja hér á landi, skv. 2. gr. laga nr. 10/1993, um verðbréfasjóði. Félagið hefur gert rekstrarsamning við Íslensk Verðbréf - Eignastýringu ehf. um að annast daglegan rekstur þess. Þann 26. apríl 2002 staðfesti Fjármálaeftirlitið breytingar á samþykktum Verðbréfasjóða Íslandsbanka hf. en nafn félagsins var áður Verðbréfasjóðir Verðbréfamarkaðar Íslandsbanka hf. Sama dag voru einnig staðfestar breytingar á samþykktum Heimasjóða Íslandsbanka hf. en nafn félagsins var áður Verðbréfasjóðir VÍB hf. Samhliða þessum breytingum var nafni rekstrarfélags sjóðanna breytt úr Rekstrarfélagi VÍB ehf. í Rekstrarfélag ÍSB ehf.

Lífeyrismarkaður

Þann 31. maí 2002 staðfesti fjármálaráðuneytið breytingar á samþykktum Sameinaða lífeyrissjóðsins en stjórn sjóðsins og stjórn Lífeyrissjóðsins Hlífur höfðu áður samþykkt samruna sjóðsins við þann fyrrnefnda frá og með 1. janúar 2002. Þá staðfesti fjármálaráðuneytið breytingar á samþykktum Frjálsa lífeyrissjóðsins þann 19. september 2002 en stjórn sjóðsins og stjórn Lífeyrissjóðsins Einingar höfðu áður samþykkt samruna sjóðsins við þann fyrrnefnda frá og með 1. janúar 2002.

Vátryggingamarkaður

Vátryggingafélög

Þann 8. október 2001 heimilaði Fjármálaeftirlitið yfirfærslu á vátryggingastofni Bátatryggingar Breiðafjarðar til Sjóvá-Álmennra trygginga hf. Yfirfærslan er miðuð við 1. október 2001. Viðskiptaráðherra afturkallaði síðan starfsleyfi Bátatryggingar Breiðafjarðar þann 26. mars 2002, samkvæmt beiðni félagsins. Þann 16. október 2001

heimilaði Fjármálaeftirlitið yfirfærslu vátryggingastofna Samábyrgðarinnar hf. til Sjóvá-Álmennra trygginga hf. Yfirfærslan er miðuð við 1. desember 2001. Samábyrgðin hf. var síðan sameinuð Sjóvá-Álmennum tryggingum hf. miðuð við 31. desember 2001. Þann 30. júlí 2002 veitti viðskiptaráðherra Íslandstryggingu hf. starfsleyfi vátryggingafélags.

Vátryggingamiðlanir

Þann 27. júní 2001 veitti viðskiptaráðherra Trausta Sigurðssyni leyfi til vátryggingamiðlunar og Sigþóri Hákonarsyni samskonar leyfi þann 22. október 2001. Þann 10. janúar 2002 var Den Danske Forsikringsmægler ApS skráð í vátryggingamiðlaraskrá, skv. lögum um vátryggingastarfsemi nr. 60/1994 og reglugerð um miðlun vátrygginga nr. 853/1999. Félagið er danskt en er með starfsstöð hér á landi. Þann 14. janúar 2002 veitti viðskiptaráðherra Hákon Hákonarsyni, Olaf Forberg og Torfa Karli Karlssyni leyfi til vátryggingamiðlunar. Þann 29. janúar 2002 skilaði Guðjón Styrkársson starfsleyfi sínu til vátryggingamiðlunar til viðskiptaráðuneytisins. Þann 28. febrúar 2002 veitti viðskiptaráðherra Nor Finans á Íslandi ehf. leyfi til vátryggingamiðlunar. Þann 22. mars 2002 var sænska félagið Willis AB skráð í vátryggingamiðlaraskrá, skv. lögum um vátryggingastarfsemi nr. 60/1994 og reglugerð um miðlun vátrygginga nr. 853/1999. Þann 27. maí 2002 fékk Tryggingastofan ehf. starfsleyfi viðskiptaráðherra til vátryggingamiðlunar. Þann 3. júní 2002 staðfesti viðskiptaráðuneytið innlög á leyfi Rentu ehf. til vátryggingamiðlunar. Þann 5. júní 2002 skilaði Valdemar Johnsen starfsleyfi sínu til vátryggingamiðlunar til viðskiptaráðuneytisins.

Aðrir eftirlitsskyldir aðilar

Þann 20. desember 2001 staðfesti viðskiptaráðherra samþykktir fyrir Tryggingasjóð sparisjóða samkvæmt 19. gr. laga nr. 98/1999, um innstæðu-tryggingar og tryggingakerfi fyrir fjárfesta.

Í júní 2002 var stofnað félagið Eignarhaldsfélagið Verðbréfaþing hf. um rekstur Kauphallar Íslands hf. og Verðbréfaskráningar Íslands hf. Að stofnun félagsins standa fjármálafyrirtæki, skráð félög, lífeyrissjóðir, Seðlabanki Íslands, samtök fjárfesta og ríkissjóður. Í framhaldi af því var nafni Verðbréfaþings Íslands hf. síðan breytt í Kauphöll Íslands hf. frá og með 1. júlí 2002.

4.3 Listi yfir eftirlitsskylda aðila 30.06. 2002

	Höfuðstöðvar
VIÐSKIPTABANKAR	
Búnaðarbanki Íslands hf.	Reykjavík
Íslandsbanki - FBA hf.	Reykjavík
Kaupþing banki hf.	Reykjavík
Landsbanki Íslands hf.	Reykjavík
Sparisjóðabanki Íslands hf.	Reykjavík

SPARISJÓÐIR

nb.is - sparisjóður	Reykjavík
Sparisjóður Bolungarvíkur	Bolungarvík
Sparisjóður Hafnarfjarðar	Hafnarfjörður
Sparisjóður Hornafjarðar og nágrennis	Höfn
Sparisjóður Hólahrepps	Sauðárkrókur
Sparisjóður Húnaþings og Stranda	Hvammstangi
Sparisjóður Höfðhverfinga	Grenivík
Sparisjóður Kaupþings	Reykjavík
Sparisjóður Kópavogs	Kópavogur
Sparisjóður Mýrasýslu	Borgarnes
Sparisjóður Norðfjarðar	Neskaupstaður
Sparisjóður Norðlendinga	Akureyri
Sparisjóður Ólafsfjarðar	Ólafsfjörður
Sparisjóður Ólafsvíkur	Ólafsvík
Sparisjóður Reykjavíkur og nágrennis	Reykjavík
Sparisjóður Siglufjarðar	Siglufjörður
Sparisjóður Strandamanna	Hólmavík
Sparisjóður Suður-Þingeyinga	Laugar
Sparisjóður Svarfdæla	Dalvík
Sparisjóður Vestfirðinga	Þingeyri
Sparisjóður Vestmannaeyja	Vestmannaeyjar
Sparisjóður vélstjóra	Reykjavík
Sparisjóður Þórshafnar	Þórshöfn
Sparisjóðurinn í Keflavík	Keflavík

AÐRAR LÁNASTOFNANIR

Fjárfestingarbankar	
Eignarhaldsfélagið Alþýðubankinn hf. (Þróunarfélag Íslands hf. frá 08.10. 2002)	Reykjavík
Frjálsi Fjárfestingarbankinn hf.	Reykjavík
Greiðslumiðlun hf. - VISA Ísland	Reykjavík
Kreditkort hf. - EUROPAY Ísland	Reykjavík

Fjárfestingarlánasjóðir	
Bygðastofnun	Reykjavík
Ferðamálasjóður	Reykjavík
Hafnabótasjóður	Kópavogur
Lánasjóður landbúnaðarins	Selfoss

Eignarleigur	
Glitnir hf.	Reykjavík
Lýsing hf.	Reykjavík
SP-Fjármögnun hf.	Reykjavík

INNLAÐSDEILDIR SAMVINNUFÉLAGA

	Höfuðstöðvar
Kaupfélag Árnesinga	Selfoss
Kaupfélag Austur-Skaftfellinga	Höfn
Kaupfélag Eyfirðinga	Akureyri
(Innlánsdeild yfirtekin af Íslandsbanka hf. 20.09. 2002)	
Kaupfélag Fáskrúðsfirðinga	Fáskrúðsfjörður
Kaupfélag Héraðsbúa	Egilsstaðir
Kaupfélag Skagfirðinga	Skagafjörður
Kaupfélag Suðurnesja	Reykjanesbær
Kaupfélag V-Húnvetninga	Hvammstangi
Samvinnufélagið Hreyfill	Reykjavík

VERÐBRÉFAFYRIRTÆKI

Arion verðbréfavarsla hf.	Reykjavík
(Fékk starfsleyfi 03.10. 2002)	
Fjárvernd - Verðbréf hf.	Reykjavík
Íslensk verðbréf hf.	Akureyri
Jöklar - Verðbréf hf.	Reykjavík
MP Verðbréf hf.	Reykjavík
Verðbréfastofan hf.	Reykjavík
Virðing hf.	Reykjavík

VERÐBRÉFAMIÐLANIR

Annar hf. - verðbréfamíðlun	Reykjavík
Íslenskir fjárfestar hf.	Reykjavík
Vaxta ehf. - verðbréfamíðlun	Kópavogur

VERÐBRÉFASJÓÐIR

Hávöxtunarfélagið hf.	Reykjavík
Heimasjóðir Íslandsbanka hf. *)	Reykjavík
Landssjóður hf.	Reykjavík
Landssjóður2 hf. *)	Reykjavík
SPH Verðbréfasjóðurinn hf. *)	Reykjavík
Verðbréfasjóðir Íslandsbanka hf.	Reykjavík
Verðbréfasjóður Búnaðarbankans hf.	Reykjavík
Vísitölusjóður BÍ hf. *)	Reykjavík
Verðbréfasjóður ÍV hf. *)	Akureyri
Ævisjóðurinn hf. *)	Reykjavík

*) Verðbréfasjóðir sem eingöngu er heimilt að markaðssetja á Íslandi.

REKSTRARFÉLÖG VERÐBRÉFASJÓÐA

Íslensk Verðbréf-Eignastýring ehf.	Akureyri
Kaupþing-eignastýring ehf.	Reykjavík
Landsvaki ehf.	Reykjavík
Rekstrarfélag Verðbréfasjóðs Búnaðarbankans hf.	Reykjavík
Rekstrarfélag ÍSB hf.	Reykjavík
SPH Rekstrarfélag ehf.	Reykjavík

KAUPHALLIR OG AÐRIR TILBOÐSMARKAÐIR

Kauphöll Íslands hf.	Reykjavík
----------------------	-----------

VERÐBRÉFAMIÐSTÖÐVAR

Verðbréfaskráning Íslands hf.

Höfuðstöðvar

Reykjavík

LÍFEYRISSJÓÐIR

Almennur lífeyrissjóður VÍB hf.	Reykjavík
Eftirlaunasjóður F.Í.A.	Reykjavík
Eftirlaunasjóður Reykjanesbæjar	Keflavík
Eftirlaunasjóður Sláturfélags Suðurlands	Reykjavík
Eftirlaunasjóður slökkviliðsmanna á Keflavíkurflugvelli	Keflavík
Eftirlaunasjóður starfsm. Hafnarfjarðarkaupstaðar	Hafnarfjörður
Eftirlaunasjóður starfsmanna Íslandsbanka hf.	Reykjavík
Eftirlaunasjóður starfsm. Ólíuverzlunar Íslands	Reykjavík
Eftirlaunasjóður starfsmanna Útvegsbanka Íslands	Reykjavík
Frjálsi lífeyrissjóðurinn	Reykjavík
Íslenski lífeyrissjóðurinn	Reykjavík
Lífeyrissjóður Akraneskaupstaðar	Akranes
Lífeyrissjóður arkitekta og tæknifræðinga	Reykjavík
Lífeyrissjóður Austurlands	Neskaupstaður
Lífeyrissjóður bankamanna	Reykjavík
Lífeyrissjóður Bolungarvíkur	Bolungarvík
Lífeyrissjóður bænda	Reykjavík
Lífeyrissjóður Hf. Eimskipafélags Íslands	Reykjavík
Lífeyrissjóður Flugvirkjafélags Íslands	Reykjavík
Lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga	Reykjavík
Lífeyrissjóður lækna	Reykjavík
Lífeyrissjóður Mjólkursamsölnunnar	Reykjavík
Lífeyrissjóður Neskaupstaðar	Reykjavík
Lífeyrissjóður Norðurlands	Akureyri
Lífeyrissjóður Rangæinga	Hella
Lífeyrissjóður sjómanna	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Akureyrarbæjar	Akureyri
Lífeyrissjóður starfsmanna Áburðarverksmiðju ríkisins	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf.	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Húsavíkurkaupstaðar	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Kópavogsbæjar	Kópavogur
Lífeyrissjóður starfsmanna Reykjavíkuraþóteks	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Reykjavíkurborgar	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna sveitarfélaga	Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Vestmannaeyjabæjar	Vestmannaeyjar
Lífeyrissjóður Suðurlands	Selfoss
Lífeyrissjóður Suðurnesja	Keflavík
Lífeyrissjóður Tannlæknafélags Íslands	Reykjavík
Lífeyrissjóður verkfræðinga	Reykjavík
Lífeyrissjóður verslunarmanna	Reykjavík
Lífeyrissjóður Vestfirðinga	Ísafjörður
Lífeyrissjóður Vestmannaeyja	Vestmannaeyjar
Lífeyrissjóður Vesturlands	Akranes
Lífeyrissjóðurinn Framsýn	Reykjavík

Höfuðstöðvar

Lífeyrissjóðurinn Lífiðn	Reykjavík
Lífeyrissjóðurinn Skjöldur	Reykjavík
Sameinaði lífeyrissjóðurinn	Reykjavík
Samvinnulífeyrissjóðurinn	Reykjavík
Séreignalífeyrissjóðurinn	Reykjavík
Söfnunarsjóður lífeyrisréttinda	Reykjavík
Tryggingasjóður lækna	Reykjavík

VÁTRYGGINGAFÉLÖG

Alþjóða líftryggingarfélagið hf.	Reykjavík
Íslensk endurtrygging hf.	Reykjavík
Íslandstrygging hf. (Fékk starfsleyfi 30.07. 2002)	Reykjavík
Líftryggingafélag Íslands hf.	Reykjavík
Sameinaða líftryggingarfélagið hf.	Reykjavík
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.	Reykjavík
Trygging hf.	Reykjavík
Tryggingamiðstöðin hf.	Reykjavík
Vátryggingafélag Íslands hf.	Reykjavík
Vélbátaábyrgðarfélagið Gróttta	Reykjavík
Vélbátaábyrgðarfélag Ísfirðinga	Ísafjörður
Viðlagatrygging Íslands	Reykjavík
Vörður vátryggingafélag	Akureyri

VÁTRYGGINGAMIÐLANIR

Alþjóða fjárfestinga- og vátryggingamiðlunin ehf.	Kópavogur
Alþjóðleg miðlun ehf.	Reykjavík
Árni Reynisson ehf.	Reykjavík
Den Danske Forsikringsmægler ApS	Hafnarfjörður
Fjárfestingarmiðlun Íslands ehf.	Kópavogur
Heath Lambert Norway AS	Oslo
Howden Insurance Brokers Ltd.	London
Ísvá ehf. (Lagði inn starfsleyfi sitt 9.10. 2002)	Reykjavík
Marsh Ltd.	London
Nor Finans á Íslandi ehf.	Reykjavík
Nýja vátryggingaþjónustan hf.	Reykjavík
Provins Insurance AB	Svíþjóð
Tryggingastofan ehf.	Reykjavík
Trygg miðlun ehf.	Reykjavík
Tryggingamiðlun Íslands ehf.	Reykjavík
Tryggingamiðlunin Gildi ehf. (Lagði inn starfsleyfi sitt 29.08.2002)	Reykjavík
Tryggingar og ráðgjöf ehf.	Reykjavík
(Fékk starfsleyfi 26.09. 2002)	
Vátryggingamiðlunin ehf.	Reykjavík
(Starfsleyfi afturkallað 18.10. 2002)	
Willis AB	Stokkhólmur

4.4 Vátryggingamiðlarar sem falla undir starfsábyrgðartryggingu vátryggingamiðlana

Árni Reynisson
Árni Reynisson ehf.

Eiríkur Hans Sigurðsson
Nýja vátryggingaþjónustan ehf.

Halldór Sigurðsson
Alþjóðleg miðlun ehf.

Hákon Hákonarson
Tryggingar og ráðgjöf ehf. (Frá 26.09. 2002)

Ingi Eldjárn Sigurðsson
Vátryggingamiðlunin ehf.

Karl Jónsson
Tryggingamiðlun Íslands ehf.

Kristinn Sigurðsson
Nor Finans á Íslandi ehf.

Leó Árnason
Tryggingastofan ehf.

Vákur Arnórsson (Lagði inn starfsleyfi sitt 31.07. 2002)

Olaf Forberg
Alþjóða fjárfestinga- og vátryggingamiðlunin ehf.

Ómar Einarsson
Nýja vátryggingaþjónustan ehf.

Sigþór Hákonarson
Den Danske Forsikringsmægler ApS

Sigurður Rúnar Ástvaldsson
Trygg miðlun ehf.

Torfi Karl Karlsson
Den Danske Forsikringsmægler ApS

Trausti Sigurðsson
Nor Finans á Íslandi ehf.

Örn Gústafsson (Lagði inn starfsleyfi sitt 04.09. 2002)

Þorlákur Pétursson
Fjárfestingarmiðlun Íslands ehf.

4.5 Starfsemi erlendra fjármálafyrirtækja á Íslandi

Í samræmi við réttarreglur á Evrópska efnahagssvæðinu geta ýmsir erlend fjármálafyrirtæki, þ.e. lánastofnanir, verðbréfasjóðir, ýmsir sjóðir, fjárfestingafyrirtæki og vátryggingafélög boðið þjónustu sína hér á landi á grundvelli starfsleyfis í heimaríki. Fjöldi erlendra aðila sem heimild hafa til að veita þjónustu hér á landi samkvæmt framangreindu er eftirfarandi:

Erlendir bankar, 85
Verðbréfasjóðir, 39
Aðrir sjóðir, 8
Fjárfestingafyrirtæki, 640
Vátryggingafélög með starfsstöðvar, 2
Vátryggingafélög án starfsstöðva, 174

5. BREYTINGAR Á LÖGUM OG REGLUM

5.1 Almenn

Lög nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.

Breytingar:

- Lög nr. 144/2001: Með lögnum er hundraðshluta eftirlitsgjalds, sem kveðið er á um í 5. gr. laga nr. 99/1999, breytt til samræmis við áætlaðan rekstrarkostnað Fjármálaeftirlitsins, sbr. 2. gr. laga nr. 99/1999.

Lög nr. 76/2002, um breytingu á ýmsum lögum vegna nýs stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu.

Nýr stofnsamningur Fríverslunarsamtaka Evrópu (EFTA) var undirritaður í Vaduz í Liechtenstein 21. júní 2001. Með samningnum er leitast við að mæta kröfum um nútímalegri ákvæði fríverslunarsamninga svo sem um ákvæði er varða þjónustuviðskipti eða hugverkaréttindi.

Með lögnum eru gerðar breytingar á innlendri löggjöf sem nauðsynlegar eru vegna Vaduz-samningsins. Lúta þær að ákvæðum laga er varða vöruviðskipti, þjónustuviðskipti, fjárfestingar og rétt til stofnsetningar.

Að því er varðar fjármálamarkað og starfsemi aðila er lúta eftirliti Fjármálaeftirlitsins voru eftirfarandi breytingar gerðar:

- Ákvæði 46. til 50. gr.: Breyting á lögum nr. 123/1993, um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði, með síðari breytingum.
- Ákvæði 51. til 58. gr.: Breyting á lögum nr. 60/1994, um váttryggingastarfsemi.
- Ákvæði 72. til 77. gr.: Breyting á lögum nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti.
- Ákvæði 78. til 84. gr.: Breyting á lögum nr. 113/1993, um viðskiptabanka og sparisjóði.
- Ákvæði 85. gr.: Breyting á lögum nr. 131/1997, um rafræna eignaskráningu verðbréfa.
- Ákvæði 87. gr.: Breyting á lögum nr. 34/1998, um starfsemi kauphalla og skipulegra tilboðsmarkaða.
- Ákvæði 89. til 91. gr.: Breyting á lögum nr. 98/1999, um innstæðutryggingar og tryggingakerfi fyrir fjárfesta.

Endurútgáfa reglna á vegum Fjármálaeftirlitsins.

Þann 10. september 2001 voru endurútfagnar af Fjármálaeftirlitinu nokkrar reglur sem upphaflega voru gefnar út af Seðlabanka Íslands. Nauðsyn var talin á endurútgáfu þessara reglna m.a. vegna úreltra lagatilvisana og einnig höfðu tíðar breytingar á sumum reglnanna gert þær óaðgengilegar fyrir notendur þeirra. Ekki eru gerðar efnisbreytingar á reglunum. Athygli er vakin á að heiti nokkurra reglna hefur verið breytt frá því sem var í fyrri reglum. Endurútgáfanna er getið í viðeigandi undirköflum að neðan.

5.2 Lánamarkaður

Lög nr. 37/2002, um rafeyrisfyrirtæki.

- Með lögnum eru innleidd í landsrétt ákvæði tilskipana 2000/46/EB og 2000/28/EB.

Tilskipun 2000/46/EB frá 18. september 2000, um stofnun og rekstur rafeyrisstofnana og eftirlit með þeim, fjallar um rafeyrisfyrirtæki, þ.e. tilteknar lögpersónur sem hafa með höndum útgáfu og umsýslu með rafeyri. Í tilskipuninni er meðal annars kveðið á um heimildir til útgáfu rafeyris, lágmarkskröfur um eigið fé rafeyrisfyrirtækja, fjárfestingastefnu þeirra og eftirlit með þeim.

Tilskipun 2000/28/EB frá 18. september 2000, um breytingu á tilskipun 2000/12/EB um stofnun og rekstur lánastofnana, fjallar um rafeyrisfyrirtæki og mælir fyrir um að slík fyrirtæki skuli skilgreind sem lánastofnanir í skilningi síðarnefndrar tilskipunar. Slíkt gerir að verkum að rafeyrisfyrirtæki getur stundað starfsemi sína hvar sem er innan Evrópska efnahagsvæðisins.

- Með lögnum eru einnig gerðar breytingar á öðrum lögum til samræmingar, nánar tiltekið á lögum nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, nr. 199/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, nr. 113/1993, um viðskiptabanka og sparisjóði, og nr. 123/1993, um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði.

Reglugerð nr. 34/2002, um hámark lána og ábyrgða lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfaþjónustu.

- Um er að ræða endurútgáfu á reglugerð nr. 571/1996, með síðari breytingum. Nýja reglugerðin er efnislega óbreytt frá fyrri reglugerð.

Reglur um árshlutauppgjör lánastofnana nr. 691/2001. (Endurútgæfið.)

Reglur um ársreikninga lánastofnana nr. 692/2001. (Endurútgefið.)

Reglur um eiginfjárlutfall lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfaþjónustu nr. 693/2001. (Endurútgefið.)

Reglur um endurskoðun lánastofnana nr. 694/2001. (Endurútgefið.)

Reglur nr. 51/2002, um breytingu á reglum nr. 692/2001, um ársreikninga lánastofnana.

- Fjármálaeftirlitið hefur gefið út reglur nr. 51/2002, um breytingu á reglum nr. 692/2001, um ársreikninga lánastofnana. Með reglunum er um að ræða breytingu á viðauka I, sem fjallar um afskriftir útlána. Breytingarnar fela í sér að skerpt er á þeim ákvæðum sem kveða á um hvaða lánþegar skuli koma til skoðunar við mat á sérstökum afskriftaframlögum og er í því sambandi m.a. gert ráð fyrir styttingu á vanskilaviðmiðun úr 6 mánuðum í 3 mánuði, sbr. 1. tl. viðaukans. Ennfremur er sérstaklega kveðið á um að lánþegar sem samið hafa um breytingar á lánskjörum vegna vanskila skuli metnir sérstaklega með tilliti til tapshættu, sbr. 3. tl. viðaukans. Athygli er vakin á að viðauki I er gefinn út í heild með framangreindum breytingareglum til hægðarauka fyrir notendur reglnanna.

5.3 Verðbréfamarkaður

Lög nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti.

Breytingar:

- Lög nr. 39/2002: Með lögunum er ákvæði um innherjavíðskipti í 1. tölul. 1. mgr. 31. gr. laga nr. 13/1996 breytt. Ennfremur er aukið við ákvæði 69. gr. málsgrein um að brot gegn lögunum sæti refsingu hvort sem þau eru framin af ásetningi eða gáleysi.

Lög nr. 131/1997, um rafræna eignaskráningu verðbréfa.

Breytingar:

- Lög nr. 147/2002: Með lögunum er tekið á þremur efnisatriðum. Í fyrsta lagi er gerð breyting til að auðvelda skráningu verðbréfa erlendis. Í öðru lagi kemur inn ákvæði til að treysta réttargrundvöll þegar starfsleyfi aðila sem hefur með höndum eignaskráningu rafrænna verðbréfa er afturkallað eða óskað er eftir gjaldprotaskiptum og í þriðja lagi er gerð sú breyting að í samráðsnefnd verðbréfamistöðva skuli skipa meðal annarra kauphallir, en ekki aðeins Verðbréfaþing Íslands hf. (nú Kauphöll Íslands hf.).

Reglugerð nr. 688/2001, um útgáfu húsbréfa á árunum 1999, 2000 og 2001 fyrir Íbúðalánasjóð.

- Reglugerðin er sett á grundvelli laga nr. 44/1998, um húsnæðismál. Í henni er kveðið á um flokka húsbréfa og ákvæði sem um þá gilda, svo sem verðtryggingu, vexti, innlausn og endurgreiðslu.

Reglugerð nr. 34/2002, um hámark lána og ábyrgða lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfaþjónustu.

- Um er að ræða endurútgáfu á reglugerð nr. 571/1996, með síðari breytingum. Nýja reglugerðin er efnislega óbreytt frá fyrri reglugerð.

5.4 Lífeyrismarkaður

Lög nr. 1/1997, um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins.

Breytingar:

- Lög nr. 41/2002: Með lögunum bætast tvær nýjar greinar við lög nr. 1/1997, er varða lögreglumenn.
- Lög nr. 43/2002: Með lögunum er tekið á ákvæðum er varða rétt til aðildar að B-deild Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins, viðmiðunarlaun sem gilda skulu fyrir sjóðfélaga og um réttindi barna sjóðfélaga.

Lög nr. 2/1997, um Lífeyrissjóð hjúkrunarfræðinga.

Breytingar:

- Lög nr. 42/2002: Í lögunum eru ákvæði um réttindi barna sjóðfélaga.

Reglur nr. 685/2001, um endurskoðun lífeyrissjóða.

- Reglurnar leysa af hólmi eldri reglur um sama efni nr. 541/1998. Þær fela í sér skilgreiningu á meginatriðum góðrar endurskoðunarvenju hjá lífeyrissjóðum, sbr. 5. mgr. 42. gr. laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Reglur nr. 687/2001, um endurskoðunardeildir og eftirlitsaðila lífeyrissjóða.

- Reglurnar leysa af hólmi eldri reglur um sama efni nr. 546/1998. Þær gilda um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila sem annast innra eftirlit hjá lífeyrissjóðum, sbr. 1. mgr. 34. gr. laga nr. 129/1997, um skyldu-tryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Reglur nr. 966/2001, form og efni fjárfestingastefnu lífeyrissjóða og úttektar á ávöxtun.

- Reglurnar gilda um lífeyrissjóði er starfa á grundvelli laga nr. 129/1997, um skyldu-tryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og samkvæmt sérstökum lögum. Þar er kveðið á um að stjórn lífeyrissjóðs skuli móta fjárfestingastefnu og ávaxta fé sjóðsins með hliðsjón af fjárfestingaheimildum í samþykktum sjóðsins og þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma með tilliti til ávöxtunar og áhættu.

5.5 Vátryggingamarkaður

Lög nr. 120/2001, um heimild ríkissjóðs til þess tímabundið að takast á hendur tryggingu eða endurtryggingu á bótaábyrgð sem flugrekendur kunna að baka sér gagnvart þriðja aðila vegna tjóns er hlýst af notkun loftfars vegna hernaðaraðgerða, hryðjuverka eða áþekkra atvika.

- Með lögnum voru staðfest bráðabirgðalög um sama efni sem forseti Íslands gaf út 23. september 2001. Eftir hryðjuverkin í Bandaríkjunum 11. september 2001 sögðu vátryggingafélög um allan heim upp ábyrgðatryggingum sem íslenskum flugrekendum var skylt að hafa samkvæmt lána- og flugvélaeigusamningum.
- Heimildin gildi til ársloka 2001.

Breytingar:

- Lög nr. 5/2002: Með lögnum er heimild ríkissjóðs samkvæmt lögum nr. 120/2001 framlengd til 10. apríl 2002.
- Lög nr. 26/2002: Með lögnum er heimild ríkissjóðs samkvæmt lögum nr. 120/2001, sbr. lög nr. 5/2002, framlengd til ársloka 2002.

Reglugerð nr. 954/2001, um útreikning á aðlöguðu gjaldþoli vátryggingafélaga.

- Reglugerðin er sett með heimild í 5. mgr. 29. gr. laga nr. 60/1994 um vátryggingastarfsemi, með síðari breytingum. Með henni eru lögfestir viðaukar við tilskipun 1998/78/ESB um viðbótareftirlit með vátryggingafélögum í vátryggingahópi.

Reglugerð nr. 613/1996, um ársreikninga og samstæðureikninga vátryggingafélaga annarra en líftryggingafélaga.

Breytingar:

- Reglugerð nr. 956/2001: Með reglugerðinni eru gerðar breytingar á þremur ákvæðum reglugerðar nr. 613/1996.

5.6 Leiðbeinandi tilmæli Fjármálaeftirlitsins

Fjármálaeftirlitið hefur gefið út almenn leiðbeinandi tilmæli á nokkrum sviðum fjármálamarkaðar. Leiðbeinandi tilmæli eru sett á grundvelli lagaheimildar í 2. mgr. 8. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármalastarfsemi. Samkvæmt ákvæðinu er Fjármálaeftirlitinu heimilt að gefa út og birta opinberlega almenn leiðbeinandi tilmæli um starfsemi eftirlitsskyldra aðila, enda varði málefnið hóp eftirlitsskyldra aðila.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 1/2001, um efni reglna fjármálfyrirtækja samkvæmt 15., 20. og 23. gr. laga nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti.

Tilgangur ofangreindra reglna fjármálfyrirtækja er að koma í veg fyrir hagsmunaráreistra í starfsemi þeirra og draga úr hættu á hlutdrægni við meðferð og afgreiðslu mála.

Fyrirtækjum í verðbréfabjónustu ber að setja sér reglur um eigin viðskipti með verðbréf og vegna viðskipta eigenda virkra eignarhluta, stjórnenda, starfsmanna og maka framangreindra aðila. Þá eiga fyrirtækin að setja sér reglur um aðskilnað einstakra starfssviða og ennfremur reglur um heimildir starfsmanna til setu í stjórn atvinnufyrirtækja eða annarrar þátttöku í atvinnurekstri.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 2/2001, um efni reglna útgefenda verðbréfa um meðferð trúnaðarupplýsinga og viðskipti innherja.

Samkvæmt 37. gr. laga nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti, skulu útgefendur skráðra verðbréfa setja sér reglur um meðferð trúnaðarupplýsinga og viðskipti innherja.

Í þessum leiðbeinandi tilmælum felast leiðbeiningar sem útgefendur skráðra verðbréfa geta nýtt sér við setningu eigin reglna en gert er ráð fyrir að þeir sníði þær að eigin þörfum og aðstæðum.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 3/2001, til viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana um frádrátt á eigin fé samkvæmt 55. gr. laga nr. 113/1996, um viðskiptabanka og sparisjóði, vegna eignarhluta í veltubók í öðrum þeim félögum sem stunda starfsemi þá sem talin er upp í 44. gr. sömu laga.

Talin var ástæða til útgáfu almennra leiðbeinandi tilmæla um þetta efni þar sem nokkurt misræmi hefur verið í túlkun hjá eftirlitsskyldum aðilum á eiginfjárreglum 1. mgr. 55. gr. laga nr. 113/1996 hvað varðar frádrátt frá eigin fé vegna eignarhluta í veltubók í öðrum fjármálafyrirtækjum.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 1/2002, um innra eftirlit og áhættustýringu hjá fjármálafyrirtækjum.

Reynslan sýnir að undanfari erfiðleika í starfsemi fjármálafyrirtækja hefur verið skortur á yfirsýn stjórnenda, ófullnægjandi markmiðasetning varðandi áhættutöku og veikleikar í innra eftirliti. Með fullnægjandi innra eftirliti og áhættustýringu hjá fjármálafyrirtækjum aukast líkur á að starfsemi og fjárhagsstaða þeirra séu í ásættanlegu horfi með hliðsjón af hagsmunum viðskiptamanna. Í tilmælunum er sérstök áhersla lögð á ábyrgð og skyldur stjórna og framkvæmdastjóra fjármálafyrirtækja.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 2/2002, um birtingu upplýsinga um fjármálaskjöl og önnur atriði til viðbótar birtingu samkvæmt reglum nr. 692/2001, um ársreikninga lánastofnana.

Um er að ræða tilmæli um birtingu frekari upplýsinga varðandi fjármálaskjöl og önnur svipuð skjöl til viðbótar við hina takmörkuðu birtingarkröfu sem gerð er í reglum nr. 692/2001. Tilmælin eru efnislega samhljóða tilmælum framkvæmdastjórna Evrópusambandsins um sama efni.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 3/2002, um rétt tjónþola til bótagreiðslu með fyrirvara.

Markmið tilmælanna er að váttryggjendur hagi tjónsuppgjörum sínum í samræmi við ófrávikjanlegt ákvæði 24. gr. laga nr. 20/1954, um váttryggingasamninga. Gert er ráð fyrir að váttryggjendur móti sér verklag sem miðar að því að tjónþoli fái greinargóðar upplýsingar um bótarétt sinn og fái greiddar án ástæðulausrar tafar þær bætur sem honum ber, svo sem þegar upplýsingar liggja fyrir um tiltekinn hluta tjóns og sá hluti er ágreiningslaus.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 4/2002, um reikningsskil váttryggingafélaga. Túlkun og framkvæmd á reglugerð nr. 613/1996, um ársreikninga og samstæðureikninga váttryggingafélaga annarra en liftryggingafélaga.

Í tilmælunum er að finna túlkun og leiðbeiningar Fjármálaeftirlitsins um framkvæmd á ákvæðum reglugerðar 613/1996. Þau eru sett í framhaldi af starfi nefndar sem iðnaðar- og viðskiptaráðherra skipaði til að yfirfara reglur um ársreikninga váttryggingafélaga í ljósi reynslu af framkvæmd þeirra. Nefndin skilaði skýrslu sinni í nóvember 2001 og komst að því að ekki væri tilefni til að breyta reglugerð nr. 613/1996, en beindi þeim tilmælum til Fjármálaeftirlitsins að gefa út túlkun eða leiðbeiningar um tiltekin atriði.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 5/2002, um bónusreglur váttryggjenda í lögboðnum ökutækjatrýggingum.

Tilgangur bónusreglna er sá að ákveða iðgjöld miðað við einstaklingsbundna tjónareynslu. Fjármálaeftirlitið telur á hinn bóginn upplýst að váttryggjendur fari ekki að öllu leyti eftir þessum reglum. Vegna þessa hefur Fjármálaeftirlitið sett leiðbeinandi tilmæli þar sem meðal annars er kveðið á um að váttryggingafélög skuli fara eftir þeim bónusreglum sem þau hafa sett sér, þannig að váttryggingataki sé í þeim bónusflokki sem tjónareynsla hans og bónusreglur viðkomandi váttryggingafélags segja til um.

Leiðbeinandi tilmæli nr. 6/2002, um verklagsreglur váttryggingafélaga um verðbréfavíðskipti félagsins, stjórnar þess og starfsmanna.

Váttryggingafélögum sem fengið hafa starfsleyfi hér á landi ber að setja verklagsreglur um verðbréfavíðskipti félagsins, stjórnar þess og starfsmanna. Af hálfu Fjármálaeftirlitsins var ákveðið að setja saman leiðbeinandi tilmæli um efni reglnanna.

fine
Ársreikningur 2001

Fjármálaeftirlitið starfar á grundvelli laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum. Um starfsemi þess gilda enn fremur lög nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum, og sérlög um starfsemi á fjármagnsmarkaði.

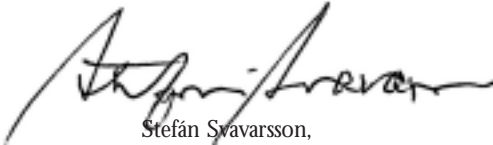
Tekjur af eftirlitsgjaldi, sem eftirlitsskyldir aðilar greiða, námu 198,2 millj. kr., ýmsar tekjur námu 4,5 millj. kr. og vaxtatekjur námu 7,3 millj. kr. Rekstrargjöld, að meðtöldum eignakaupum, námu 214,5 millj. kr. Eignir í árslok 2001 námu samtals 54,3 millj. kr. og skuldir 6,4 millj. kr.

Höfuðstóll í ársbyrjun nam 52,4 millj. kr. Tekið var tillit til áætlaðs tekjuafgangs í ákvörðun eftirlitsgjalds, sem samþykkt var á Alþingi fyrir árið 2001, og gengið á eigið fé stofnunarinnar því halli var af starfseminni á árinu 2001 um tæpar 4,5 millj. kr. og eigið fé í árslok 2001 nam því 47,9 millj. kr.

Stjórn og forstjóri Fjármálaeftirlitsins staðfesta hér með ársreikning stofnunarinnar fyrir árið 2001 með undirritun sinni.

Reykjavík, 3. maí 2002

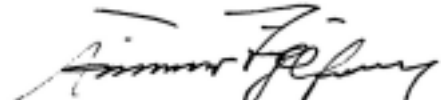
Stjórn

Stefán Svavarsson,
formaður

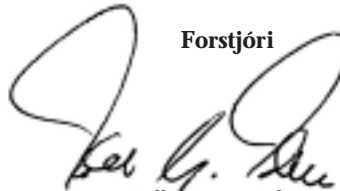

Lárus Finnbogason

Finnur Ingólfsson

Forstjóri

Páll Gunnar Pálsson

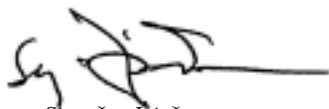
Til stjórnar Fjármálaeftirlitsins

Við höfum endurskoðað ársreikning stofnunarinnar fyrir árið 2001. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, rekstrarreikning, efnahagsreikning, sjóðstreymi og skýringar nr. 1-9. Ársreikningurinn er lagður fram af stjórnendum og á ábyrgð þeirra í samræmi við lög, reglur og starfsskyldur. Ábyrgð okkar felst í því álit sem við látum í ljós á grundvelli endurskoðunarinnar.

Endurskoðað var í samræmi við góða endurskoðunarvenju. Samkvæmt því ber okkur að skipuleggja og haga endurskoðuninni þannig að nægjanleg víska fái um að ársreikningurinn sé í öllum meginatriðum án anmarka. Endurskoðunin fólst meðal annars í úrtakskönnunum til að sannreyna fjárhæðir og upplýsingar sem fram koma í ársreikningnum og einnig athugun á þeim reikningskilaaðferðum og matsreglum sem beitt er við gerð hans og framsetningu í heild. Við teljum að endurskoðunin sé nægjanlega traustur grunnur til að byggja álit okkar á.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af rekstri stofnunarinnar á árinu 2001, efnahag 31. desember 2001 og breytingu á handbæru fé á árinu 2001 í samræmi við lög og góða reikningskila-venju fyrir A-hluta stofnanir ríkissjóðs.

Ríkisendurskoðun, 3. maí 2002

Sigurður Þórðarson,
ríkisendurskoðandi

Rekstrarreikningur ársins 2001

	Skýr.	2001	2000
Tekjur			
Tekjur af eftirlitsgjaldi		198.179.700	192.505.800
Ýmsar tekjur	1	4.508.250	4.517.313
	Tekjur samtals	<u>202.687.950</u>	<u>197.023.113</u>
Gjöld			
Launagjöld	2	148.074.083	127.192.709
Ferðir, fundir, námskeið, félagsgjöld og risna	3	14.596.616	15.510.858
Rekstrarvörur	4	6.692.103	6.585.837
Aðkeypt þjónusta	5	23.251.590	19.125.082
Húsnæðiskostnaður	6	9.881.895	9.791.078
Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum		3.656.057	3.521.575
Tilfærslur	7	450.000	0
Biðlaun		0	602.832
	Rekstrargjöld samtals	<u>206.602.344</u>	<u>182.329.971</u>
Eignakaup	8	7.851.267	875.731
	Gjöld samtals	<u>214.453.611</u>	<u>183.205.702</u>
(Halli)/Tekjuafgangur án fjármagnsliða		(11.765.661)	13.817.411
Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)	9	<u>7.292.063</u>	<u>(41.547)</u>
(Halli)/Tekjuafgangur án ríkisframlags		(4.473.598)	13.775.864
Framlag ríkissjóðs		0	3.000.000
(Halli)/Tekjuafgangur		<u>(4.473.598)</u>	<u>16.775.864</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2001

	Skýr.	2001	2000
Eignir			
Veltufjármunir:			
Sjóður		0	9.700
Skammtímakröfur		3.869.043	428.425
Bankareikningur		50.420.896	51.863.893
	Veltufjármunir	<u>54.289.939</u>	<u>52.302.018</u>
Greiðslustaða við ríkissjóð		0	2.368.341
Eignir alls		<u>54.289.939</u>	<u>54.670.359</u>
Skuldir og eigið fé			
Eigið fé:			
Höfuðstóll í ársbyrjun		52.374.263	35.598.399
(Halli)/Tekjuafgangur á árinu		(4.473.598)	16.775.864
	Höfuðstóll í árslok	<u>47.900.665</u>	<u>52.374.263</u>
	Eigið fé í árslok	<u>47.900.665</u>	<u>52.374.263</u>
Skuldir:			
Greiðslustaða við ríkissjóð		141.762	0
Skammtímaskuldir:			
Viðskiptaskuldir		153.200	54.900
Ógreidd gjöld		6.094.312	2.241.196
	Skammtímaskuldir	<u>6.247.512</u>	<u>2.296.096</u>
	Skuldir samtals	<u>6.389.274</u>	<u>2.296.096</u>
Skuldir og eigið fé alls		<u>54.289.939</u>	<u>54.670.359</u>

	2001	2000
Handbært fé frá rekstri		
Veltufé frá rekstri:		
(Halli)/Tekjuafgangur	(4.473.598)	16.775.864
Breyting á rekstartengdum eignum og skuldum:		
Skammtímakröfur, lækkun, (hækkun)	(3.440.618)	5.540.946
Skammtímaskuldir, hækkun	3.951.416	986.350
Breyting á rekstartengdum eignum og skuldum	<u>510.798</u>	<u>6.527.296</u>
Handbært fé frá rekstri	<u>(3.962.800)</u>	<u>23.303.160</u>
Fjármögnunarhreyfingar		
Breyting á stöðu við ríkissjóð		
Framlag ríkissjóðs, ríkistekjur	(198.179.700)	(192.505.800)
Framlag ríkissjóðs, annað	0	(3.000.000)
Greitt úr ríkissjóði	200.689.803	192.806.265
Fjármögnunarhreyfingar	<u>2.510.103</u>	<u>(2.699.535)</u>
(Lækkun)/Hækkun á handbæru fé	(1.452.697)	20.603.625
Handbært fé í upphafi árs	<u>51.873.593</u>	<u>31.269.968</u>
Handbært fé í lok árs	<u>50.420.896</u>	<u>51.873.593</u>

Skýringar með ársreikningi 2001

Reikningsskilaaðferðir

Reikningsskil Fjármálaeftirlitsins eru með sama hætti og almennt tíðkast hjá A-hluta stofnunum ríkissjóðs. Þannig eru áhrif almennra verðbreytinga á rekstur ekki færð í ársreikninginn. Eignir eru gjaldfærðar þegar þær eru keyptar og því ekki færðar upp í efnahagsreikningi. Í samræmi við ákvæði nýrra laga um fjárreiður ríkisins, nr. 88/1997, er framsetning ársreiknings í samræmi við ákvæði laga um ársreikninga nr. 144/1994 og reglugerðar um framsetningu og innihald ársreikninga nr. 696/1996.

Bókhald og fjárvarsla

Fjármálaeftirlitið sér um bókhalds- og greiðsluþjónustu og innheimtu gjalda af eftirlitsskyldum aðilum en launavinnsla er hjá ríkisbókhaldi.

Lífeyrisskuldbindingar

Í samræmi við reikningsskilareglu A-hluta stofnana ríkissjóðs eru lífeyrisskuldbindingar ekki færðar í ársreikningum einstakra A-hluta ríkisstofnana heldur eru þær færðar í einu lagi hjá ríkissjóði.

Fjárheimildir og rekstur

Rekstrargjöld, að frádregnum sértekjum, á árinu 2001 námu samtals 202,7 millj. kr. en 178,7 á árinu 2000, hækkun milli ára er 13,4%. Sundurliðun er sem hér greinir:

	2001	2000
Launagjöld	148.074.083	127.192.709
Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum	3.656.057	3.521.575
Biðlaun	0	602.832
Önnur rekstrargjöld	54.927.028	51.064.947
Sértekjur	(11.855.137)	(4.527.858)
	194.802.031	177.854.205
Eignakaup	7.851.267	875.731
Samtals	<u>202.653.298</u>	<u>178.729.936</u>

1. Ýmsar tekjur

Innheimt er gjald af váttryggingafélögum til að mæta launum nefndarmanna í úrskurðarnefnd í váttryggingamálum. Hækkun annarra tekna er vegna gjalds hjá Fjármálaeftirlitinu vegna útboðslýsinga. Ýmsar tekjur sundurliðast með eftirtöldum hætti:

Tekjur vegna úrskurðarnefndar	3.655.164	4.132.338
Aðrar tekjur	853.086	384.975
	<u>4.508.250</u>	<u>4.517.313</u>

2. Launagjöld

Laun hækkuðu um 20,9 millj.kr. eða um 16,4% frá fyrra ári. Hækkunin skýrist af dagvinnulaunum og fjölgun starfsmanna. Í ársbyrjun 2001 voru 25 starfsmenn í 22,8 stöðugildum en í árslok voru þeir 31 í 27,1 stöðugildi. Einnig voru ráðnir nokkrir afleysingamenn.

	2001	2000
Dagvinna	93.587.040	78.236.744
Yfirvinna	27.467.132	26.061.156
Aukagreiðslur	3.999.990	3.780.803
Launatengd gjöld	23.019.921	19.114.006
Launagjöld samtals	<u>148.074.083</u>	<u>127.192.709</u>

3. Ferðir, fundir, námskeið, félagsgjöld og risna

Farnar voru 42 ferðir til útlanda á árinu á samstarfsfundi og ráðstefnur, en stofnunin tekur þátt í samstarfi banka-, verðbréfa- og váttryggingaefitirlita á alþjóðlegum vettvangi. Á árinu 2000 voru ferðirnar samtals 66. Færri ferðir en á árinu 2000 skýrast aðallega af því að norrænar ráðstefnur voru haldnar hér á landi á árinu 2001 en Norðurlöndin skiptast á að halda þær.

Ferða- og dvalarkostnaður innanlands	516.353	351.041
Ferða- og dvalarkostnaður erlendis	8.139.742	10.114.524
Fundir, námskeið, félagsgjöld og risna	5.940.521	5.045.293
Ferðir, fundir, námskeið, félagsgjöld og risna samtals	<u>14.596.616</u>	<u>15.510.858</u>

4. Rekstrarvörur

Tímarit, blöð og bækur	1.861.343	1.353.661
Skrifstofuvörur og áhöld	927.104	2.479.273
Aðrar vörur	3.903.656	2.752.903
Rekstrarvörur samtals	<u>6.692.103</u>	<u>6.585.837</u>

5. Aðkeypt þjónusta

Aðkeypt þjónusta á árinu 2001 nam 23,2 millj. kr. í samanburði við 19,1 millj. kr. á árinu 2000 eða hækkan um 21,6%. Vegur þar þyngst aðkeypt vinna lögfræðinga, kostnaður vegna auglýsinga og rekstrarleiga á tölvubúnaði.

Tölvu- og kerfisfræðiþjónusta	782.659	1.205.991
Önnur sérfræðiþjónusta	6.012.444	4.973.024
Rekstrarleiga, önnur leigugjöld, sími o.fl.	7.437.882	5.715.782
Prentun, póstur, auglýsingar o.þ.h.	3.890.354	2.483.477
Húsnæði	2.560.452	1.868.859
Akstur	2.567.799	2.877.949
Aðkeypt þjónusta samtals	<u>23.251.590</u>	<u>19.125.082</u>

6. Húsnæðiskostnaður

Stofnunin er með aðsetur að Suðurlandsbraut 32, Reykjavík. Húsnæðið er tekið á leigu til 12 ára.

Húsaleiga og sameign	9.564.839	9.418.912
Rafmagn	317.056	372.166
Húsnæðiskostnaður samtals	<u>9.881.895</u>	<u>9.791.078</u>

7. Tilfærslur

Á árinu 2001 greiddi Fjármálaeftirlitið í fyrsta sinn framlag til starfsmannafélagsins.

8. Eignakaup

Eignakaup á árinu 2001 námu 7,9 millj. kr. en 0,9 millj. kr. á árinu 2000. Þau tæplega nifölduðust, að langmestu leyti vegna kaupa á ýmsum búnaði til nota í nýju húsnæði sem Fjármálaeftirlitið tók í notkun í ársbyrjun 2002.

	2001	2000
Tölvubúnaður	2.549.327	0
Húsgögn	3.109.693	610.908
Skrifstofuvélar	42.753	0
Önnur tæki og búnaður	2.149.494	264.823
Eignakaup samtals	<u>7.851.267</u>	<u>875.731</u>

9. Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)

Á árinu 2001 samþykktu stjórnvöld að Fjármálaeftirlitið fengi sjálft vexti af innstæðu sinni í Seðlabankanum.

Vaxtatekjur	7.346.887	10.545
Vaxtagjöld	(54.824)	(52.092)
Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld) samtals	<u>7.292.063</u>	<u>(41.547)</u>

Október 2002
Útgefandi: Fjármálaeftirlitið
Umbrot: Gott fólk McCann-Erickson
Forsíðumynd: Eddi
Prentun: Svansprent